

Nr 135.

Ankom till riksdagens kansli den 2 maj 1930 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.
(3:e avd.)

Uti den till riksdagen den 3 januari 1930 avlätna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1930/1931 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, innefattande anslagen till socialdepartementet (punkt 59 av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över socialärenden för sagda dag), föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för budgetåret 1930/1931 beräkna ett extra reservationsanslag av 1,400,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avläten, den 14 mars 1930 dagtecknad proposition, nr 203, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden nämnda dag, föreslagit riksdagen att

I. *dels* till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,200,000 kronor;

dels medgiva, att från nämnda anslag må av Kungl. Maj:t beviljas

till stiftelsen Solhem för uppförande av en anstalt för vård av barn med kirurgisk tuberkulos ett byggnadsbidrag av 2,000 kronor för var och en av högst 60 vårdplatser, isoleringsplatser ej medräknade, dock högst till belopp motsvarande hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri ej inräknad utgift för anskaffande av byggnadstomt; samt

till föreningen för kustvård åt skrofulösa barn *ej mindre* till utförande av vissa, i statsrådsprotokollet angivna arbeten vid kustsanatoriet Apelviken ett byggnadsbidrag av högst 150,000 kronor, *än även* för den tid av budgetåret 1930/1931, varunder till statligt driftkostnadsbidrag berättigade vårdplatser inom paviljong II vid sanatoriet på grund av utförandet av nyssnämnda arbeten icke kunnat vara belagda, ett evakueringsbidrag till belopp av 2 kronor 75 öre för varje dylik obelagd vårdplats och dag;

dels ock föreskriva, att här omförmälda statsbidrag skola utgå, byggnadsbidragen i huvudsaklig överensstämmelse med de rörande anslag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter stadgade grunderna och evakueringsbidraget i tillämpliga delar i huvudsaklig enlighet med de beträffande anslag till bidrag till driftkostnaderna för dylika anstalter gällande grunderna samt såväl byggnadsbidragen som evakueringsbidraget på de närmare villkor i övrigt, som må av Kungl. Maj:t bestämmas;

II. med ändring av vad 1927 års riksdag därutinnan bestämt

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt beträffande statsbidrag till driftkostnaderna för sådana anstalter — bevilja *ej mindre* statsbidrag till uppförande å angiven plats i Östersund av en för Jämtlands län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) med ett belopp av 5,000 kronor för en var av högst 162 vårdplatser, isoleringsplatser *ej* inräknade, dock med de inskränknings, *att* statsbidraget *ej* må överskrida hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri *ej* inräknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, *att* från det på sätt nu angivits bestämda beloppet skall enligt av 1927 års riksdag godkända grunder göras avdrag för viss del av det bidrag av statsmedel, som tidigare beviljats för anordnande av en tuberkulossjukstuga å samma plats, *samt att* före den 1 juli 1931 må av det totala statsbidraget utgå sammanlagt högst 625,600 kronor, *än även* för en tid av tre år efter det ifrågavarande anstalt blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd, statsbidrag till driftkostnaderna vid anstalten med ett belopp för dag och patient, som med avseende å högst 162 vårdplatser med en krona överstiger det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående statsbidraget och i övrigt motsvarar nämnda bidrag, dock med den inskränkning, att sammanlagda statsbidraget icke för någon tid må överstiga hälften av anstaltens enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader;

dels förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande bidrag i övrigt i tillämpliga delar skola gälla av departementschefen omförmälda bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive statsbidrag till driftkostnaderna för sådana anstalter, ävensom de särskilda föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas;

dels ock medgiva, att ifrågavarande statsbidrag må utgå från av riksdagen anvisade anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive till bidrag till driftkostnaderna för dylika anstalter.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Gällande bestämmelser och beslut.

Alltsedan år 1909 har riksdagen anvisat medel till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, företrädesvis tuberkulossjukhus och tuberkulossjukstugor samt tuberkulosavdelningar å andra sjukvårdsanstalter. Totalsumman av de sedan nämnda tid beviljade medlen uppgår till

8,223,000 kronor, därav 1,175,000 kronor anvisats i form av reservationsanslag för budgetåret 1929/1930.

För åtnjutande av ifrågavarande statsbidrag har riksdagen fastställt allmänna bestämmelser, varjämte riksdagen från och med år 1912 lämnat visst medgivande om kostnadsfri upplåtelse av kronomark för anläggning av tuberkulossjukvårdsanstalter.

De allmänna bestämmelserna äro innefattade uti kungörelse den 27 juni 1914 (nr 292) med däri genom kungörelser den 13 juni 1919 (nr 305) och den 7 juli 1921 (nr 385) gjorda ändringar. Statsbidraget utgår enligt dessa allmänna bestämmelser med högst hälften av den verkliga byggnadskostnaden, dock högst med 2,000 kronor per vårdplats, samt får uppbäras först sedan sjukhuset blivit färdigt och efter avsyning godkänts av medicinalstyrelsen.

I vissa fall har emellertid riksdagen medgivit avvikelser från de sålunda fastställda reglerna. Sålunda har 1927 års riksdag (skrivelse nr 250) i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 217 förklarat, bland annat, att ett av 1925 års riksdag anvisat bidrag av 1,000,000 kronor till uppförande av en för *Norrbottnens län* avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt, *centralsanatorium*, skulle utgå på sätt och under villkor, Kungl. Maj:t föreslagit. I berörda proposition förordades bland annat, att nyssnämnda bidrag å 1,000,000 kronor skulle, oavsett byggnadskostnadernas belopp, få oavkortat uppbäras för ett sjukhus om minst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade, samt att bidraget skulle kunna utbetalas dels i tre terminer med 300,000 kronor för varje gång sedan minst motsvarande andel — varje gång tre tiondelar — av hela byggnadsarbetet utförts och det vid besiktning konstaterats, att utförandet skett i enlighet med godkända ritningar, dels ock med ett slutbelopp av återstående 100,000 kronor, sedan byggnaden blivit fullt färdig samt avsynats och av medicinalstyrelsen godkänts. Eventuellt skulle sistnämnda belopp vid utbetalningen reduceras till följd av skyldighet för landstinget att i samband med nedläggande helt eller delvis av den nuvarande tuberkulossjukvårdsanstalten vid Sandträsk enligt närmare angivna grunder återbära viss del av det för uppförande av denna anstalt tidigare uppburna statsbidraget.

Vidare har 1927 års riksdag (skrivelse nr 252) i anledning av ett utav Kungl. Maj:t i proposition nr 218 framlagt förslag medgivit, att statsbidrag finge, utan hinder av gällande författningsbestämmelser i ämnet, under iakttagande av vissa närmare angivna villkor och föreskrifter beviljas till uppförande av nyssberörda *centralsanatorium*, *Solliden*, i *Jämtlands län* med ett belopp av 4,000 kronor för en var av högst 162 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade. Detta bidrag må utgå först sedan anstalten blivit avsynad och godkänd. Bidraget skulle enligt nyssnämnda grunder uppgå till högst 648,000 kronor, men i samband med dess utbetalande skulle återbäring ske av det statsbidrag, som tidigare erhållits för uppförande av en tuberkulossjukstuga vid Solliden, vilken i samband med centralsanatoriets tillkomst skulle nedläggas. Sistnämnda statsbidrag, utgörande 40,000 kronor, skulle emellertid vid återbäringen av skäl och enligt grunder, för vilka i propositionen närmare redogjorts, minskas med ett belopp, motsvarande 800 kronor för varje

år från det sjukstugan efter avsyning varit i bruk. Enligt nu berörda grunder har det totala statsbidraget till centralsanatoriets uppförande beräknats komma att utgöra 648,000 — (40,000 — 17,600) 625,600 kronor.

Slutligen har 1928 års riksdag (skrivelse nr 254), med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 66, medgivit statsbidrag till belopp, växlande mellan 2,500 kronor och 4,000 kronor för vårdplats, för anordnande av *visst antal vårdplatser å olika tuberkulossjukvårdsanstalter inom Västerbottens län*. Dessa bidragsbelopp må ej heller utgå, förrän vederbörande anstalt blivit färdig och efter avsyning godkänd.

Statsbidrag till kustsanatorier.

Allmänna grunder för fortsatta statsbidrag.

Vid anmälan av förevarande anslagsäskande har departementschefen först behandlat frågan om beredande av medel till byggnadsarbeten vid kustsanatorierna.

Departementschefen har härvid bland annat erinrat, att senast förra året frågan om enhetliga grunder för byggnadsbidrag till dylika anstalter var föremål för statsmakternas närmare övervägande samt att i samband därmed även berördes spörsmålet om möjligheterna för dylika anstalter att i framtiden fylla sin uppgift och om statens ställning till desamma.

Sedan frågan om enhetliga regler vid beviljande av statsbidrag för uppförande eller inrättande av kustsanatorier uppkommit vid 1928 års riksdag och medicinalstyrelsen avgivit yttrande i ämnet, anförde departementschefen i *1929 års statsverksproposition*, att han delade medicinalstyrelsen uppfattning, att några städse bindande regler icke lämpligen torde kunna, på sätt ägt rum beträffande tuberkulossjukvårdsanstalter i allmänhet, fastställas i fråga om byggnadsbidrag till kustsanatorierna, däri inbegripna de anstalter, vilka icke bure denna benämning men genom verksamhetens art finge anses närmast tillhöra förevarande kategori. Frågor om bidrag för byggnads- och liknande arbeten vid dessa anstalter syntes honom i stället fortfarande liksom dittills böra prövas från fall till fall. Vid bedömande av de ytterligare krav på statsbidrag, som kunde framkomma från kustsanatoriernas sida, syntes det emellertid vara lämpligt att söka åtminstone i huvudsak tillämpa de för bidrag till andra tuberkulossjukvårdsanstalter gällande allmänna reglerna, i vad de avsåge maximering av bidragsbeloppen till viss summa per vårdplats och viss relation till anläggningskostnaderna. I sistnämnda avseende syntes man dock få taga hänsyn till å ena sidan summan av tidigare erhållna statsbidrag och å andra sidan de *totala* anläggningskostnaderna. En sådan utgångspunkt för bedömande av statsbidragsfrågorna syntes ansluta sig till den uppfattning, som 1928 års riksdag uttalat i ämnet. I betraktande av att kustsanatorierna, i olikhet mot vad som i regel vore fallet med andra tuberkulossjukvårdsanstalter, ägdes och dreves av enskilda föreningar med svaga ekonomiska resurser, syntes det emellertid icke vara välbetänkt att i författningsväg fixera en bestämd maximigräns för statens bidrag till utvecklingen av denna betydelsefulla kategori av anstalter för tuberkulosens bekämpande.

I anslutning till vad medicinalstyrelsen i sådant hänseende ifrågasatt förklarade departementschefen sig vidare hava för avsikt att — om riksdagen godkän-

de hans ståndpunkt till frågan om enhetliga bestämmelser för bidrag till kustsanatorierna — vidtaga åtgärd för att från anstalterna införskaffades *planer* för de arbeten, som kunde finnas oundgängligen behövligen för *anstalternas modernisering och förbättrande*. Det syntes honom önskvärt, att vid granskningen av de förslag, vilka kunde framkomma i dylikt syfte, tillsäges, att enhetliga grunder för anstalternas standard iakttoges, så långt detta med hänsyn till olika lokala förhållanden m. m. kunde anses lämpligt och möjligt. Även om, såsom medicinalstyrelsen framhållit, någon mera betydande ökning av platsantalet icke numera framstode såsom behövligen, syntes man dock — med hänsyn till det betydliga antalet exspektanter vid anstalter av förevarande slag — icke böra avskära möjligheten att med statsmedel bidraga till någon mindre platsökning, där sådan befundes lämpligen kunna utan mera avsevärd kostnadsökning ske i samband med behövligen arbeten i övrigt.

Med vad departementschefen sålunda anfört rörande enhetliga planer för eventuella ytterligare arbeten vid kustsanatorierna skulle, yttrade han vidare, givetvis bäst överensstämmande, att statsmakterna i avvaktan på utarbetande och granskning av dylika planer för det dåvarande avstode från beslut om statsbidrag till arbeten av sist antytt slag vid anstalterna. En sådan hållning skulle ock kunna anses påkallad av ekonomiska skäl. Av en utav medicinalstyrelsen framlagd beräkning framginge, att för budgetåret 1929/1930 synnerligen avsevärda krav — utöver reservationer ett belopp av omkring 1,180,000 kronor — ställdes på bidrag för anläggning av andra tuberkulossjukvårdsanstalter än kustsanatorier. Departementschefen hade också för avsikt att beträffande anstalterna i Barkåkra och vid Apelviken endast tillstyrka bidrag till vissa mindre omfattande arbeten av trängande beskaffenhet samt av den art, att de icke kunde anses föregripa en blivande prövning av enhetliga planer för anstalternas iståndsättande. I fråga om kustsjukhuset å Styrso förelåg, framhöll departementschefen, ett förslag avseende genomgripande ombyggnad av anstaltens väsentliga delar utan ökning av platsantalet men åsyftande en modernisering, utan vilken anstalten ansåges icke kunna tillfredsställande fylla sin uppgift. Då detta förslag, för vars snara genomförande 1928 års riksdag uttalat sig, syntes vara att anse såsom en genomtänkt plan för anstaltens iståndsättande, vilken plan endast beträffande vissa detaljer möjligen kunde behöva fullständigas eller jämkas vid jämförelse med blivande planer för de andra båda anstalterna, ansåg departementschefen emellertid hinder icke böra föreligga för att redan då upptaga frågan rörande statsbidrag till berörda ombyggnadsarbeten vid Styrso.

I sin skrivelse nr 5 A yttrade 1929 års riksdag att riksdagen, som tagit del av medicinalstyrelsens utredning i ärendet och beaktat de svårigheter, som av skilda anledningar mötte för fastställande av enhetliga grunder för fortsatt bidrag till kustsanatorierna, funnit sig kunna ansluta sig till det av departementschefen gjorda uttalandet i frågan. I sammanhang med prövning av de framlagda förslagen om särskilda byggnadsbidrag till de tre kustsanatorierna förklarade sig riksdagen vidare förutsätta, att planer för kustsanatoriernas iståndsättande komme att föreläggas redan 1930 års riksdag.

Genom brev den 10 maj 1929 förklarade Kungl. Maj:t — i samband med att

Kungl. Maj:t under vissa villkor ställde av riksdagen beviljade bidrag till utförande av vissa arbeten vid anstalterna vid Apelviken, i Barkåkra och å Styrso till förfogande för de föreningar, som äga anstalterna — att, därest vederbörande förening skulle anse arbeten utöver dem, för vilka genom brevet statsbidrag beviljats, erforderliga för att försätta anstalten i ur sjukvårdens synpunkt tillfredsställande och tidsenligt skick samt statsbidrag för sådant ändamål ansåges bära ifrågakomma, föreningen hade att till medicinalstyrelsen inkomma med plan samt kostnadsberäkningar rörande samtliga dylika arbeten i avseende å anstalten. Medicinalstyrelsen hade att, under iakttagande av de utav föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 4 januari 1929 därför angivna och av riksdagen sedermera godtagna riktlinjerna, verkställa granskning av inkomna planer och kostnadsberäkningar samt — efter byggnadsstyrelsens hörande — till Kungl. Maj:t avgiva yttrande angående berörda planer ävensom förslag rörande storleken av de statsbidrag, som för utförande av arbeten av antytt slag kunde anses bära ytterligare tillkomma ifrågavarande förening.

I anledning härav inkommo i augusti 1929 till medicinalstyrelsen framställningar rörande bidrag till utförande av vissa arbeten vid samtliga de tre anstalterna, beträffande Styrsoanstalten i huvudsak avseende om- och tillbyggnad av gamla sjukhuset och den s. k. sommarpaviljongen. Med skrivelse den 25 oktober 1929 framlade sedermera styrelsen för Styrsoföreningen, under frånträdande av nyssberörda projekt, ny plan för om- och tillbyggnad av anstaltens s. k. huvudsjukhus i stället för den, till vars utförande 1929 års riksdag beviljat statsbidrag å 223,987 kronor. Sedan byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen i avgivna utlåtanden — medicinalstyrelsens dagtecknat den 23 november 1929 — riktat allvarliga erinringar mot den sålunda senast framkomna byggnadsplanen beträffande Styrsoanstalten, anbefalldes Kungl. Maj:t genom remiss den 30 november 1929 medicinalstyrelsen att lämna styrelsen för Styrsoföreningen tillfälle att yttra sig med anledning av vad utav nämnda ämbetsverk och byggnadsstyrelsen i avseende å föreningsstyrelsens sista framställning anförts. Medicinalstyrelsen ålades i samband därmed att över det yttrande eller det nya förslag, som kunde komma att av föreningsstyrelsen avgivas, efter byggnadsstyrelsens hörande avgiva eget förnyat utlåtande.

Yttrande jämte förslag i ämnet från styrelsen för Styrsoföreningen ävensom utlåtanden däröver av byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen hava sedermera inkommit.

I sitt nyssnämnda utlåtande den 23 november 1929 har medicinalstyrelsen gjort ett *allmänt principuttalande* beträffande frågan om statens medverkan till kustsanatoriernas försättande uti tidsenligt skick. Denna fråga anser styrelsen intimt sammanhöra med spørsmålet om ordnandet av vården av kirurgisk tuberkulos och skrofulos i riket.

Vid behandling av här berörda spørsmål har styrelsen i vissa hänseenden åberopat uttalanden i berörda ämnen, som gjorts uti ett av *svenska nationalför-*

eningen mot tuberkulos den 12 april 1929 till chefen för socialdepartementet avgivet *betänkande, innefattande utredning angående fortsatta åtgärder till tuberkulosens bekämpande i Sverige.*

Ifrågorärande utredning har närmast varit anförtrodd åt av föreningen tillsatta särskilda kommittéer, bestående av inom vederbörande områden speciellt sakkunniga. De ämnen, som dessa kommittéer behandlat hava avsett följande spörsmål, nämligen *dels* utveckling av anstaltsvården för vuxna, *dels* barntuberkulosens förebyggande och bekämpande, *dels* den kirurgiska tuberkulosen samt skrofulosvården, *dels* dispensärväsendets utveckling, *dels* anmälningsplikt vid tuberkulos, *dels* tuberkulosarbetets organisation, *dels* vederbörlig ekonomisk utredning, *dels* ock särskilda åtgärder för lungsotens förebyggande och bekämpande i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.

Utredningen angående *den kirurgiska tuberkulosvården och skrofulosvården* har varit anförtrodd åt en kommitté, bestående av docenten Henning Waldenström samt lasarettsläkaren E. Tengwall och överläkaren vid Apelvikens kustsanatorium J. S. Almer. Sedan den sistnämnde avlidit, inträdde i stället hans efterträdare å sagda överläkartjänst, medicine doktorn R. Hanson i kommittén.

Såsom allmänt direktiv för utredningen i dess helhet har gällt, att de positiva förslag, som komme att framläggas, borde hänföra sig endast till sådana förhållanden, som kunde bli va föremål för åtgärder från statsmakternas sida, dock att under diskussionen och utredningen även förhållanden av annan art kunde beröras, i den mån detta kunde befinnas erforderligt. Något intimare samarbete de olika kommittéerna emellan har — frånsett vissa undantagsfall — på grund av praktiska svårigheter icke förekommit.

I enlighet med planen för utredningsarbetet har resultatet av detsamma framlagts såsom självständiga utlåtanden från varje kommitté för sig i den form, respektive kommittéer givit desamma. De olika synpunkter, från vilka hela den i betänkandet behandlade, komplicerade frågan bör betraktas, synes styrelsen för föreningen därigenom hava erhållit en så allsidig belysning som möjligt, varigenom utredningen ansetts kunna tjäna till vägledning vid uppdragandet av de riktlinjer, efter vilka det fortsatta praktiska tuberkulosarbetet bör ordnas i vårt land — vilket varit huvudändamålet med utredningen i dess helhet. En del av utredningarna, som förelågo färdiga redan för flera år sedan, hava tryckts i den form, de då erhållit men kompletterats med de tillägg, som föranletts av de under årens lopp förändrade förhållandena.

Nationalföreningens styrelse har ansett sig för egen del icke kunna taga ståndpunkt till varje detaljfråga i utredningen utan begränsat sig till uttalanden angående vissa huvudpunkter samt i övrigt hänvisat till de särskilda, av de olika kommittéerna avgivna yttrandena.

Genom beslut den 24 maj 1929 har Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen att inkomma med yttrande och förslag i anledning av betänkandet samt därvid beakta jämväl i övrigt framkomna förslag rörande de av utredningen berörda spörsmålen. Sådant yttrande och förslag hade vid tiden för förevarande propositions avlåtande ännu icke inkommit. Såsom en förberedelse därtill har

medicinalstyrelsen med Kungl. Maj:ts medgivande nyligen hållit ett möte med rikets förste provinsialläkare ävensom på tuberkulossjukvårdens område särskilt sakkunniga läkare m. fl., vid vilket möte de i betänkandet behandlade frågorna utförligt dryftades.

Vad angår utredningen om *den kirurgiska tuberkulosen samt skrofulosvården* hava av vederbörande kommitté gjorts uttalanden i bland andra följande frågor.

Beträffande *formerna för vård* i olika fall har kommittén framhållit bland annat, att en hel del patienter, mest barn med lättare körteltuberkulos — flykten (s. k. skrofler) — vilka tidigare i stor utsträckning vårdats å kustsanatorierna, med stor fördel kunna behandlas å enklare och billigare anstalter eller hem. För de svårare fallen av kirurgisk tuberkulos — vartill, förutom de svårare fallen av körteltuberkulos hänförts den i ben och leder lokaliserade tuberkulosen — anse de däremot böra anordnas anstalter, vilka lämpligen böra hava karaktär av — närmare karakteriserade — specialistsjukhus.

I avseende å *klimatets betydelse för vården* har kommittén anfört, att man i vårt land vid förläggningen av dylika anstalter icke borde vara bunden enbart till havskust eller fjälltrakt, då erfarenheten visat, att man kunde få samma utmärkta resultat oberoende av de klimatiska förhållandena. Enligt kommittén vore huvudsaken i fråga om läget för dylika sjukhus, att de förläggas till trakter med riklig tillgång på sol, öppet läge och torrt klimat. Anstalterna kunde således, yttrade kommittén — utom i de solfattiga nordliga landsdelarna — läggas var som helst i landet på plats, som vore öppen för södersol och skyddad för blåst och dimma.

Enligt denna uppfattning har kommittén funnit bärande skäl icke finnas för att ytterligare förlägga anstalter för den kirurgiska tuberkulosens bekämpande till västkusten. I anslutning härtill omnämner kommittén såsom en från klimatsynpunkt — och även ur vissa andra synpunkter — lämplig anstalt för vård av kirurgisk tuberkulos den i det föregående omförmälda, planerade anstalten Solhem, vilken är avsedd att förläggas i Borås. Vad angår de nuvarande, vid västkusten belägna anstalterna — eller Apelviken, Barkåkra och Styrso — förutsätter kommittén, att desamma bibehållas och att där under statens ekonomiska medverkan utföras nödiga förbättringsarbeten för att göra dem till tidsenliga anstalter för vård huvudsakligen av den kirurgiska tuberkulosen.

I fråga om det *statliga byggnadsbidraget* förordar kommittén, att detsamma beräknas till halva byggnadskostnaden, utan att kommittén därvid angivit någon begränsning beträffande den absoluta storleken av statens bidrag per vårdplats.

Från kommitténs majoritet uttalade på sin tid överläkaren *Almer* en avvikande mening i vissa avseenden, särskilt beträffande klimatfrågan, i vilket sistnämnda hänseende han ansåg särskilt västkustklimatet böra tillmätas synnerlig betydelse ur vårdsynpunkt.

Även *styrelsen för svenska nationalföreningen mot tuberkulos* har i sitt sammanfattande yttrande i betänkandet gjort ett uttalande för genomförande av rationell modernisering av de nu befintliga kustsanatorierna.

I sitt förevarande utlåtande den 23 november 1929 har *medicinalstyrelsen* förklarat sig för sin del i huvudsak dela den av kommittén uttalade uppfattningen i fråga om klimatets betydelse för förläggningen av anstalter för vård

av den kirurgiska tuberkulosen. Från vårdsynpunkt finner därför icke heller styrelsen några bärande skäl föreligga för att begränsa förläggningen av anstalter till havskusten. Styrelsen delar emellertid kommitténs uppfattning i fråga om bibehållandet av de tre nuvarande, vid västkusten belägna anstalterna samt deras försättande i tidsenligt skick.

Beträffande grunderna för statsbidrag till arbeten för antydde ändamål erinrar styrelsen om sin i skrivelsen den 18 oktober 1928 hävdade ståndpunkt, att byggnadsbidraget *i regel* bör utgå med högst halva totala byggnadskostnaden och högst 2,000 kronor per vårdplats men att undantagsvis — med hänsyn till svag ekonomisk situation hos vederbörande anstalts ägare — bidrag skall kunna beträffande oundgängliga ny- eller ombyggnadsarbeten utgå efter förmånligare grunder. Styrelsen anser sig allt fortfarande böra vidhålla denna principiella ståndpunkt och därför åtminstone icke för närvarande böra i hithörande fall tillstyrka byggnadsbidrag utöver nyss antydde grunder utan att särskilda trängande skäl föreligga.

I nu ifrågavarande hänseende har departementschefen anført i huvudsak följande:

»Den av nationalföreningens kommitté intagna ståndpunkten beträffande förläggningen av anstalter för behandling företrädesvis av kirurgisk tuberkulos delas sålunda av medicinalstyrelsen, och vid nyssnämnda läkarmöte framkommo icke heller några erinringar däremot. Man torde alltså kunna utgå från att, därest blott de av kommittén angivna kraven på god tillgång å sol samt lämpligt läge i övrigt föreligga, en anstalt bör, även om den icke är belägen vid kusten, kunna erhålla statsbidrag på samma sätt som hittills de egentliga s. k. kustsanatorierna. Anstalter med nyss angivna ändamål hänföres därför i det följande oavsett sin belägenhet till den grupp, som med ett gemensamt namn plägar betecknas kustsanatorier.

Vidkommande de allmänna normerna för de statliga byggnadsbidragens utgående till kustsanatorierna finner jag anledning icke föreligga att frångå min härutinnan förra året angivna allmänna ståndpunkt, vilken sammanfaller med medicinalstyrelsens uppfattning och till vilken 1929 års riksdag gav sin anslutning.»

Vad sålunda anförts i fråga om förläggningen av anstalter för behandling företrädesvis av kirurgisk tuberkulos har icke givit utskottet anledning till erinran. I likhet med departementschefen anser utskottet anledning icke föreligga för ett frångående av de allmänna, av 1929 års riksdag godkända normerna för de statliga byggnadsbidragens utgående till kustsanatorierna.

Utskottets
yttrande.

I statsrådsprotokollet har härefter redogjorts för en av stiftelsen Solhem i Borås inkommen framställning om byggnadsbidrag åt sagda stiftelse.

Genom brev den 12 februari 1926 har Kungl Maj:t beviljat nämnda stiftelse ett statsbidrag å 80,000 kronor för uppförande av en för 40 sjukplatser avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt för barn i enlighet med i oktober 1925 om-

Statsbidrag
för uppförande av
tuberkulos-
sjukvårds-
anstalten
Solhem.

arbetade ritningar. I planen för sjukhuset ingick då, att därstädes skulle beredas vård åt barn, lidande av *lungtuberkulos*, och att sjukhuset således skulle i vederbörliga avseenden vara likställt med övriga rikets anstalter för vård av dylika patienter. Detta innebar i fråga om byggnadsbidrag, att dylikt bidrag kunde av Kungl. Maj:t direkt anvisas av de av riksdagen såsom bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter beviljade medlen, vilket också skedde genom Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut.

Sedermera och innan den ifrågasatta anstaltens uppförande bragts till stånd, har emellertid en förändring i avseende å anstaltens plan och uppgift ifrågasatts. Enligt handlingarna i det nu föreliggande ärendet skall sålunda vård den å det blivande sjukhuset icke avse barn, som äro behäftade med *lungtuberkulos*, utan barn, som lida av ben-, led- eller körteltuberkulos, d. v. s. anstalten skall erhålla samma klientel, som numera till övervägande del utgör kustsanatoriernas. I sammanhang härmed har av stiftelsen beslutats, att å det blivande sjukhuset patienter skola mottagas i första rummet från Älvsborgs län samt i mån av utrymme jämväl från andra län, därvid, samma villkor skola gälla som för patienter från Älvsborgs län.

I samband med denna omläggning av sjukhusets karaktär hava också av arkitekten A. Lönnqvist i februari 1929 uppgjorts nya ritningar med tillhörande arbetsbeskrivning. Enligt dessa ritningar skall anstalten avses för minst 60 vårdplatser och draga en kostnad av cirka 280,000 kronor fränsett kostnaderna, tillhoppa omkring 20,000 kronor, för redan utförda sprängnings- och grundläggningsarbeten samt arbeten för anläggning av uppfartsväg. Staden Borås har såsom gåva till stiftelsen överlämnat tomt till det blivande sjukhuset samt utfäst sig att till tomtens framdraga vatten- och avloppsledning.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd, till medicinalstyrelsen överlämnad skrivelse av den 1 juni 1929 har stiftelsen gjort framställning om att för uppförande av anstalten i enlighet med de nya ritningarna erhålla bidrag av statsmedel med 40,000 kronor utöver det bidrag å 80,000 kronor, som stiftelsen fått sig tillerkänt genom beslutet av den 12 februari 1926.

Mot de slutliga, av arkitekten Lönnqvist uppgjorda ritningarna har *byggnadsstyrelsen* i utlåtande den 5 september 1929 förklarat sig för sin del icke hava något annat att erinra än att — med hänsyn till framställt önskemål om bibehållande av högt sittande fönster i sjuksalarna — särskild omsorg borde ägnas åt att drag på de under fönstren stående sängarna förebyggdes.

Med ledning av de berörda ritningarna jämte tillhörande handlingar har följande redogörelse för huvuddragen av den senaste planen m. m. för anstalten lämnats.

Anstalten skall uppföras av tegel — enligt 1925 års plan av trä — i tre våningar jämte vindsvåning. I *bottenvåningen* skola huvudsakligen inrymmas klinik och operationsrum med tillhörande bilokaler, läkar- och sysslomansexpedition, tvättavdelning, pannrum samt diverse källare och förrådsrum. I *våningen en trappa upp* skola inredas 4 sjuksalar med sammanlagt 30 vårdplatser. I denna våning skola vidare finnas dagrum, matsalar för patienter och personalköksavdelning samt vissa personalbostäder.

Våningen 2 trappor upp skall även upptaga 4 sjuksalar för tillhoppa 30 patienter, två isoleringsrum, ett reservrum, personalbostäder och förråd.

Till såväl första som andra våningen skall å byggnadens ena kortvägg anslutas en solveranda.

Uti vindsvåningen skola huvudsakligen inrymmas — förutom lekrum, reservrum för intagning av patienter samt två gästrum — en del personalbostäder samt förråd.

Medicinalstyrelsen har i det utlåtande av den 15 september 1929, varmed styrelsen överlämnat ärendet till Kungl. Maj:ts prövning, anført, att det numera föreliggande, definitivt omarbetade förslaget syntes fullt lämpligt att läggas till grund för det tillämnade nya sjukhusets uppförande. Styrelsen hade därför icke någon erinran att göra mot de omarbetade ritningarna — med undantag för att styrelsen biträdde det av byggnadsstyrelsen i dess ytt- rande den 5 september 1929 uttalade önskemålet — samt ej heller mot anstaltens läge och plan i övrigt. Det med ritningarna avsedda platsantalet av 60 platser syntes medicinalstyrelsen — då det här vore fråga om barn under 15 år — kunna inrymmas i anstalten.

Vidkommande den avsedda omläggningen av sjukvården vid anstalten har medicinalstyrelsen framhållit, att anstalten med en dylik anordning närmast skulle bliva att likställa med ett kustsanatorium med undantag av att den icke skulle bliva belägen vid någon av rikets kuster. Med hänsyn till sin nyss återgivna ståndpunkt i frågan om förläggningen av anstalter för huvudsakligen kirurgisk tuberkulos har emellertid styrelsen funnit anstaltens läge icke böra utgöra hinder för att anstalten beträffande rätt till statsbidrag jämställas med de egentliga kustsanatorierna. Även vad angår byggnadsbidragets utmätande har styrelsen ansett, att anstalten bör likställas med kustsanatorier och att sjukhuset därvid bör betraktas såsom en helt ny anstalt.

I enlighet med det anförda föreslår medicinalstyrelsen, att åt stiftelsen Solhem måtte för uppförande av det planerade nya sjukhuset i enlighet med de senast omarbetade ritningarna beviljas ett statsbidrag, motsvarande hälften av de som behöriga funna byggnadskostnaderna, dock ej över 2,000 kronor för var och en av de 60 vårdplatser anstalten beräknats inrymma, mot villkor att styrelsen avstår från det genom Kungl. Maj:ts brev den 12 februari 1926 beviljade — ännu ej i anspråk tagna — byggnadsbidraget å 80,000 kronor.

Departementschefen har i frågan anført följande:

»För min del anser jag lika med medicinalstyrelsen och i enlighet med vad jag förut anført, att anstalten Solhem med hänsyn till numera avsedda vårdformer samt klientelet utsträckning till att omfatta hela riket m. m. bör hänföras till den grupp, som hittills med ett gemensamt namn betecknats såsom kustsanatorier. Detta har i nu förevarande hänseende betydelse huvudsakligen därigenom, att statsbidrag icke läser kunna av Kungl. Maj:ts beviljas utan vidare och med tillämpande av de allmänna grunderna för byggnadsbidrag till tuberkulossjukvårdsanstalter, utan att riksdagens särskilda beslut i berörda hänseende erfordras. Vad angår byggnadsbidragets storlek bör detsamma i överensstämmelse med det anförda tydligt bedömas enligt de huvudprinciper

för bidrag till anordnande av kustsanatorier, som i det föregående förordats, och alltså icke överstiga hälften av de totala byggnadskostnaderna och begränsas till högst 2,000 kronor per vårdplats. Nu ifrågavarande anstalt har i sitt senast avsedda skick beräknats sammanlagt draga en byggnadskostnad av 280,000 kronor och inrymma 60 vårdplatser. I enlighet härmed lärer statsbidrag komma att utgå med högst 120,000 kronor eller samma summa, som av stiftelsen ifrågasatts och av medicinalstyrelsen tillstyrkts. Bidraget torde — såsom under senare år ägt rum beträffande kustsanatorierna — böra anvisas att utgå från det allmänna reservationsanslaget till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, och för dess åtnjutande torde böra gälla de allmänna grunder, som äro stadgade för bidrag från nyssnämnda anslag. Kungl. Maj:t torde jämväl böra i övrigt bestämma de närmare villkor för bidragets tillgodonjutande, som må finnas påkallade. I sistnämnda avseende förutsätter jag, att Kungl. Maj:t kommer att återkalla sitt genom förberörda brev den 12 februari 1926 meddelade beslut att bevilja stiftelsen ett statsbidrag av 80,000 kronor för uppförande av en tuberkulossjukvårdsanstalt med i brevet avsedd beskaffenhet, ändamål och storlek.»

Utskottets
yttrande.

Med hänsyn till numera avsedda vårdformer vid anstalten Solhem samt klientelet utsträckning till att omfatta hela riket m. m. anser utskottet lika med departementschefen och medicinalstyrelsen, att anstalten bör hädanefter hänföras till den grupp av anstalter, som hittills betecknats såsom kustsanatorier.

Vad angår frågorna om byggnadsbidragets storlek, sättet för bidragets anvisande och grunderna för dess åtnjutande, har vad härutinnan föreslagits icke föranlett erinran från utskottets sida.

Byggnads-
bidrag för
arbeten vid
kustsana-
toriet vid
Apelvikens.

Vidare har departementschefen till behandling upptagit väckt fråga om statsbidrag till ytterligare moderniseringsarbeten vid Apelvikens kustsanatorium, vilket äges av föreningen för kustvård åt skrofulösa barn.

Inledningsvis har härvid i fråga om sanatoriets ekonomiska ställning omnämnts att, såsom framgår av föreningens berättelse för år 1928, tillgångar och skulder den 31 december samma år balanserade å kronor 2,575,641:78 och att därvid bland tillgångarna fastighetens konto upptagits till kronor 2,136,230:69.

Beträffande sanatoriets verksamhet under år 1928 utvisade nyssnämnda berättelse, att antalet underhållsdagar för samtliga under sagda år vårdade personer uppgått till 202,883 samt att medeltalet vårdade per dag under samma tid utgjort 554.

Med ledning av tillgängliga handlingar och ritningar har departementschefen lämnat följande redogörelse för anstaltens nuvarande byggnader, i den mån dessa beröras av här förevarande frågas behandling.

Kustsanatoriet består i huvudsak av en långa sjukpaviljonger, förenade sinsemellan av korta sammanbindningsgångar. De sålunda sammanhängande paviljongerna äro för närvarande till antalet fem. Mellan den längst mot

väster liggande *paviljong I* och den därefter följande *paviljong II* — bägge utförda av trä i en våning — ligger den s. k. *centralbyggnaden* av sten i två våningar och mansardvåning. Söderut från centralbyggnaden och sammanbunden med denna genom en till *lekhall* använd *förbindelsegång* av trä med väggar och tak av glas i en våning ligger *köksbyggnaden*, uppförd i en våning — inrymmande kök och disk samt matsalar m. m. — jämte källarvåning. Mellan *paviljong II* och den längre österut liggande *paviljong III* samt i vinkel mot dessa ligger den s. k. *operationsbyggnaden*, en tvåvåningsbyggnad av trä. Norrut från nämnda operationsbyggnad ligger en *daghall*, samtidigt utgörande sammanbindningsgång mellan operationsbyggnaden och *paviljong VI*. Sist nämnda *paviljong* är uppförd av sten i två våningar och en mansardvåning samt inrymmer bland annat sjuksalar.

Från operationsbyggnaden räknat ligger närmast i längan i riktning österut *paviljong III* av sten i tre våningar inklusive vindsvåning. Denna byggnads bottenvåning genomskäres av en större *sammanbindningsgång*, utgörande förbindelseleden med *paviljong IV*. I riktning norrut från *paviljong III* och sammanbunden med denna ligger en *röntgenpaviljong*, uppförd av sten i en våning jämte källarvåning.

Fristående från det nu angivna anstaltskomplexet märkas bland andra byggnader i sydost från *paviljong IV* räknat *paviljong V*, den s. k. karantänsbyggnaden. Söderut från köksbyggnaden ligger *maskinhuset*, inrymmande, förutom pannrum och maskinrum, tvättavdelning m. m. Ej långt därifrån ligger, jämväl söderut från huvudkomplexet räknat, två *isoleringspaviljonger*.

Det nu framlagda förslaget till modernisering av anstalten innefattar en utvidgning och komplettering av det förslag härutinnan, som av föreningens styrelse framlades uti skrivelse den 7 september 1928.

Sistnämnda eller 1928 års förslag innefattade de arbeten, vilka — jämte då beräknade kostnader för de olika arbetena — äro upptagna i följande sammanställning.

Kronor.

Nybyggnad av <i>paviljong I</i>	182,000
Nybyggnad av <i>paviljong II</i> jämte vissa därmed sammanhängande ändringsarbeten i centralbyggnaden	230,000
Anordnande av ny förbindelsegång i form av källarkorridor <i>under</i> den nuvarande, såsom <i>lekhall</i> använda mellan köksbyggnaden och centralbyggnaden samt fortsättande av nämnda källarkorridor fram till <i>paviljong III</i>	14,500
Utvidgning av köksbyggnaden m. m.	35,500

 Summa kronor 462,000.

Vid behandling av 1928 års förslag i 1929 års statsverksproposition framhöll departementschefen, att behovet av omfattande arbeten för anstaltens modernisering syntes vara ådagalagt. Av sparsamhetshänsyn och i avvaktan på prövning av enhetliga planer för kustsanatoriernas istandsättande enligt moderna sjukvårdskrav ansåg departementschefen emellertid statsbidrag då endast böra ifrågakomma för det allra mest trängande arbetet eller *utvidgningen av köksbyggnaden m. m.* Angående statsbidragets storlek i detta fall framhöll departementschefen, att ett belopp å 35,500 kronor — motsvarande den beräk-

nade summan för arbetets utförande — skulle kunna utgå utan åsidosättande av de av honom förordade allmänna reglerna om bidragets begränsning till högst 2,000 kronor per vårdplats och högst halva totala byggnadskostnaden. Kustsanatoriet vid Apelviken vore emellertid vid iakttagande av nyssnämnda maximiregler ej berättigat till statsbidrag med mer än omkring hälften av kostnaden — 462,000 kronor — för *samtliga* de då avsedda arbetena. Med hänsyn därtill och då det, enligt vad departementschefen förut påpekat, vore nödvändigt att för budgetåret 1929/1930 strängt begränsa de till kustsanatorierna utgående byggnadsbidragen, ansåg departementschefen sig icke böra förorda statsbidrag med hela kostnadsbeloppet för den tillstyrkta omändringen av köksbyggnaden. Det syntes honom även i och för sig vara lämpligare att i avvaktan på prövning av en blivande plan för anstaltens tidsenliga iståndsättande fortfarande tillämpa den på senare år iakttagna regeln om bidragens begränsning till högst hälften av kostnaderna för *vederbörande arbeten*. Statsbidraget till köksbyggnadens omändring borde alltså tills vidare fixeras till halva den verkliga kostnaden för nämnda omändring, dock högst 17,750 kronor.

Vad departementschefen sålunda föreslog blev till alla delar godtaget av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Vad nu angår *1929 års förslag*, upptager även detta den i 1928 års förslag ingående *nybyggnaden av paviljong I* och *nybyggnaden av paviljong II* jämte *tillhörande ändringsarbeten i centralbyggnaden*. Jämväl anordnandet av *den nya underjordiska förbindelsegången* mellan köksbyggnaden och centralbyggnaden samt *dess fortsättning fram till paviljong III* ingå i 1929 års förslag. Förslaget innebär emellertid i sistnämnda hänseende en komplettering och utvidgning i så måtto, att den ovanför förbindelsegångens första del liggande, av trä och glas uppförda *lekhallen* skulle *ersättas med en stenbyggnad* samt att *källarkorridorsystemet* skulle *ytterligare förgrenas under operationsbyggnaden till paviljong VI*.

Härjämte upptager 1929 års förslag följande nya arbeten, nämligen dels anordnande av *ny transformatorstation — jämte inmontering av ny ångturbin-generator* — samt *ny kolgård och sorteringsrum för tvätten*, dels utförande av vissa *moderniseringsarbeten i paviljong V (karantänsbyggnaden)*, dels ock uppförande av *ny operationsbyggnad* ävensom *bostadshus för viss personal*.

Samtliga till 1929 års förslag hörande ritningar hava uppgjorts av arkitekten Gustaf Birch-Lindgren. Av dessa ritningar äro de, som avse nybyggnad av paviljongerna I och II, desamma, som för dessa nybyggnader ingingo i 1928 års förslag, och äro uppgjorda nämnda år. Övriga ritningar hava uppgjorts under år 1929. Kostnadsberäkningarna för samtliga de i 1929 års förslag ingående arbetena äro — med biträde av experter — under år 1929 uppgjorda av Birch-Lindgren.

Motiven för utförandet av *de i 1929 års plan ingående arbetena* återfinnas å sid 21—23 i statsrådsprotokollet.

I fråga om antalet *statsbidragsberättigade platser* framgår av tillgängliga handlingar och ritningar, att nuvarande antalet dylika platser, uppgående till 534, skulle av 1929 års plan beröras dels i höjande riktning genom de 24 platserna, som skulle tillkomma genom nybyggnad av paviljongerna I och II, dels

i sänkande riktning genom inskränkningen av antalet platser i paviljong V med 16. Utan direkt samband med de i 1929 års plan ingående förbättringsarbetena men ävenledes med hänsyn till anstaltens modernisering ur sjukvårdssynpunkt äsyftar anstaltsledningen därjämte att — på grund av bristen å bilokaler m. m. — under närmaste tiden slopa 16 vårdplatser å vissa provisoriskt inredda solverandor till paviljong VI. När den nuvarande av trä uppförda paviljongen IV i framtiden ej längre kan användas, har vidare ledningen icke räknat med någon ersättningsbyggnad för denna paviljong, varigenom ytterligare 70 platser skulle bortgå. Vid tidpunkten för sagda paviljongs nedläggande skulle alltså anstaltens totala platsantal uppgå till (534 + 24 — 16 — 16 — 70) 456.

Vad angår *ordningen för utförande* av de i 1929 års plan upptagna *arbetena* framhåller föreningsstyrelsen, att samtliga arbeten borde komma till utförande snarast möjligt, dock att ombyggnaden av paviljong I och uppförandet av den nya operationsavdelningen skulle kunna uppskjutas, tills övriga arbeten slutförts.

Beträffande *behovet av statsbidrag* för planens genomförande och *normerna för bidragets beräkning* har föreningsstyrelsen framhållit, att föreningen numera hade svårighet att finansiera själva driften på grund av att denna genom klienteletts förändring till att huvudsakligen omfatta fall av led- och bentuberkulos avsevärt fördyrats, att föreningen — som för anstaltens anläggningar dittills måst upplåna ett totalbelopp av 732,000 kronor, å vilket belopp den i driftkostnaden ingående räntan motsvarade 20 öre för dag och patient — icke kunde tänka på någon ytterligare upplåning för nya arbetens utförande *samt att* föreningen för sistnämnda ändamål saknade disponibla medel. Vid här angivna förhållanden och då huvudsyftet med planens utförande vore att försätta anstalten — under bibehållande av lämpligt antal vårdplatser — i tidsenligt skick har föreningsstyrelsen ansett sig kunna ifrågasätta statsbidrag till planens genomförande med belopp, motsvarande hela kostnaden för varje i planen ingående arbetes utförande.

De av Birch-Lindgren under år 1929 uppgjorda *kostnadsberäkningarna* te sig i fråga om *totalsummorna* för arbetena på följande sätt:

	Kronor.
Nybyggnad av paviljong I	157,500:—
Nybyggnad av paviljong II jämte därmed sammanhängande arbeten i centralbyggnaden	215,000:—
Ersättningsbyggnad för lekhallen samt källarkorridorsystem från köksbyggnaden fram till paviljong III	67,500:—
Utsträckning av samma korridorsystem under operationsbyggnaden till paviljong VI	11,200:—
Transformatorstation jämte ny ångturbingenerator med instrumentering	43,800:—
Kolgård och sorteringsrum för tvätt	16,500:—
Ändringar i paviljong V (karantänsbyggnaden)	15,600:—
Ny operationsbyggnad	171,500:—
Nytt personalhus	54,000:—
Summa kronor	752,600:—

Genomförandet av 1929 års plan skulle alltså draga en sammanlagd kostnad av 752,600 kronor.

I utlåtande den 28 oktober 1929 har *byggnadsstyrelsen* förklarat sig icke hava något att erinra med avseende å vare sig beskaffenheten av de i 1929 års plan ingående arbetena eller de för varje särskilt arbete uppskattade kostnaderna. Av det för planens genomförande beräknade totalbeloppet å 752,600 kronor skulle — yttrar byggnadsstyrelsen — enligt från vederbörande införskaffad uppgift erfordras under vartdera av budgetåren 1930/1931 och 1931/1932 150,000 kronor, under perioden 1932/1933 195,000 kronor samt under perioden 1933/1934 återstoden eller 257,600 kronor.

Medicinalstyrelsen har i sitt utlåtande den 23 november 1929 beträffande förevarande spörsmål anfört, att 1929 års förslag finge anses såsom en från föreningsstyrelsens sida framlagd, fullständig plan för modernisering av kustsanatoriet vid Apelviken. Under framhållande att anstalten dittills tilldelade statliga byggnadsbidrag uppginge till sammanlagt 874,150 kronor yttrar medicinalstyrelsen att, därest hela det för planens genomförande uppskattade kostnadsbeloppet å 752,600 kronor i enlighet med gjord hemställan av staten tillsköttes, ifrågavarande byggnadsbidrag skulle komma att uppgå till en totalsumma av 1,626,750 kronor. Då sistnämnda belopp, fördelat på nuvarande antal bidragsberättigade vårdplatser eller 534, utgjorde 3,039 kronor per plats, skulle alltså ett bifall till förslaget innebära ett väsentligt överskridande av det hittills i regel medgivna maximala bidragsbeloppet för vårdplats, 2,000 kronor. Såvitt av tillgängliga handlingar kunde bedömas skulle, yttrar styrelsen vidare, *efter* utförande av de i 1929 års plan ingående arbetena totala byggnadskostnaden — alltså inklusive av föreningen själv nedlagt byggnadskapital — uppgå till 2,865,090 kronor, vilket per vårdplats motsvarade 5,365 kronor. Det begärda statsbidraget å 752,600 kronor skulle sålunda även komma att — mot i dylikt hänseende principiellt förordad regel för byggnadsbidrag till kustsanatorierna — tillsammans med tidigare lämnade bidrag överstiga halva totala byggnadskostnaden och uppgå till 56,6 % av denna. Med hänsyn emellertid till föreningens oförmåga att med egna tillgångar deltaga uti kostnaderna och då anskaffning av medel därtill genom lån i betraktande av dittills till motsvarande ändamål ådragen gäld svårligen kunde ifrågakomma, tillstyrker medicinalstyrelsen, att beträffande de ytterligare moderniseringsarbeten, som kunna finnas erforderliga vid anstalten, byggnadsbidraget må utgå med belopp, motsvarande *hela* byggnadskostnaden.

Beträffande *omfattningen av 1929 års moderniseringsplan* framhåller medicinalstyrelsen, att styrelsen övertygat sig om att anstalten befunne sig i ett sådant tillstånd, att en genomgripande förbättring genom om- och nybyggnader vore oundgängligen nödvändig, om icke anstaltens bestånd och dess möjlighet att fortsätta sin betydelsefulla verksamhet skulle helt och hållet äventyras. Den nu framlagda planen finner styrelsen vara i stort sett väl genomtänkt, och styrelsen anser i densamma ingående arbeten böra komma till utförande i en-

lighet med vederbörliga ritningar och föreliggande kostnadsberäkningar. Härvid gör dock styrelsen undantag beträffande i planen ingående *operationsbyggnad* och *personalhus*. De för nämnda ändamål beräknade kostnaderna å 171,500, respektive 54,000 kronor finner nämligen styrelsen vara anmärkningsvärt höga och ifrågasätter, huruvida icke båda dessa byggnadsfrågor efter verkställd undersökning skulle kunna lösas på ett avsevärt billigare sätt.

Totalkostnaden för genomförande av moderniseringsplanen i dess av medicinalstyrelsen sålunda förordade utsträckning skulle alltså uppgå till (752,600 — 171,500 — 54,000) 527,100 kronor. Därest detta belopp beviljas, skulle, framhåller styrelsen, statens byggnadsbidrag till anstaltens nuvarande och förordade anläggningar utgöra (874,150 + 527,100) 1,401,250 kronor, vilket belopp skulle motsvara ett bidrag per plats av 2,624 kronor och utgöra ungefär 53 % av den totala byggnadskostnaden för anstalten (2,865,090—171,500—54,000) 2,639,590 kronor.

Styrelsen framhåller vidare, att styrelsen efter samråd med moderniseringsplanens arkitekt, förenämnde Birch-Lindgren, funnit, att de i planen ingående, av styrelsen tillstyrkta arbetena lämpligen borde utföras under loppet av nästföljande fyra budgetperioder i den ordning, som framgår av följande tablå, vid vars uppgörande de såsom mest trängande funna arbetena upptagits uti härav betingad följd.

Under budgetåren 1930/1931 och 1931/1932:

Nybyggnad av paviljong II jämte därmed sammanhängande arbeten i centralbyggnaden	kr. 215,000	
Ersättningsbyggnad för lekhallen samt källarkorridorssystem från köksbyggnaden till paviljong III	» 67,500	
Utsträckning av nämnda korridorssystem under operationsbyggnaden till paviljong VI	» 11,200	
Byggnadsarbeten för transformatorstationen	» 6,300	300,000

Under budgetåret 1932/1933:

Nybyggnad av paviljong I	kr. 157,500	
Elektrisk installation i transformatorstationen utom ångturbingeneratormed instrumentering	» 21,900	
Ändringar i paviljong V (karantänsavdelningen)	» 15,600	195,000

Under budgetåret 1933/1934:

Kolgård och sorteringsrum för tvätt	kr. 16,500	
Ångturbingeneratormed instrumentering	» 15,600	32,100
		<u>Summa kronor 527,100</u>

I anslutning härtill har styrelsen föreslagit, att det statliga byggnadsbidraget måtte under vardera av budgetperioderna 1930/1931 och 1931/1932 utgå med 150,000 kronor samt under perioderna 1932/1933 och 1933/1934 med 195,000, respektive 32,100 kronor.

I detta sammanhang ifrågasätter styrelsen, huruvida icke särskilda bestämmelser borde utfärdas till bevakande av de betydande intressen, som staten med hänsyn till sin ställning såsom bidragsgivare finge anses äga i avseende å kustsanatoriernas behöriga förvaltning.

Vid anmälan av förevarande fråga har departementschefen anfört följande:

»Redan vid granskning förra året av den då föreliggande, mindre omfattande planen för ombyggnad av anstalten vid Apelviken konstaterade jag, att betydande förbättringsarbeten behövde utföras för att försätta anstalten i ett tidsenligt skick. Den nu föreliggande utredningen, vilken får anses innefatta ett definitivt förslag från anstaltens sida i sådant hänseende, synes med den utförligare motivering, som däri lämnas, giva ytterligare stöd åt denna uppfattning. Vid personligt besök på anstalten har jag även erhållit ett bestämt intryck av att det icke längre kan anstå med vidtagande av genomgripande och definitiva omändringsarbeten.

1929 års moderniseringsplan synes med dessa utgångspunkter och med hänsyn även tagen till de lokala förhållandena till sina huvuddrag väl ägnad att höja anstalten till den standard, som ur modern sjukvårdssynpunkt måste anses nödvändig för ett sjukhus, där vården av den kirurgiska tuberkulosen alltmåra blivit huvudsyftet. Mera provisoriska anordningar, som kunnat vara tillräckliga, så länge klimatet varit en huvudfaktor vid behandlingen, kunna med den småningom gjorda omläggningen av vårdens karaktär icke anses tillfredsställande. Vad angår de särskilda i planen ingående arbetena finner jag dem med hänsyn till det anförda tillfyllest motiverade, dock att jag härvid, i likhet med medicinalstyrelsen och på av detta ämbetsverk anförda skäl, anser nytt förslag böra framläggas rörande den ifrågasatta nya operationsbyggnaden samt det nya personalhuset. Beträffande operationsavdelningen torde därvid böra övervägas, huruvida den lämpligen skulle kunna förläggas till de utrymmen i centralbyggnadens översta våning, som i ett tidigare förslag voro avsedda att inredas till gymnastik- och festsal. Med denna reservation anser jag, att planen i sitt föreliggande skick bör tjäna till ledning för bedömning av spørsmålet om det byggnadsbidrag, som av statsmakterna må kunna beviljas för möjliggörande av anstaltens försättande i tidsenligt skick. Att för statens del närmare binda rätten till statsbidrag vid planen torde emellertid ur flera synpunkter icke vara lämpligt. Gent emot anstalten åter synes planen av statsmakterna böra tillmätas definitiv karaktär på det sätt, att byggnadsbidrag till andra och flera än de i planen ingående ändamålen — däri alltså medräknade de tills vidare undanskjutna arbeten, som avse ny operationsavdelning och nytt personalhus — icke utan synnerligen starka skäl böra beviljas.

De ritningar, som avse de av mig nu förordade byggnadsarbetena, finner jag i likhet med de hörda myndigheterna icke föranleda erinran. Mot de till planen hörande kostnadsberäkningarna för de tillstyrkta arbetena har jag lika litet som sagda myndigheter någon invändning att göra. I sistnämnda hänseende torde få framhållas, att kalkylerna för nybyggnad av paviljongerna I och II enligt 1929 års förslag med sammanlagt 39,500 kronor understiga de år 1928 beräknade kostnaderna för samma arbeten.

Vad angår den utsträckning, i vilken staten ekonomiskt bör understödja genomförandet av 1929 års plan i de delar, som nu tillstyrkas, finner jag i likhet med medicinalstyrelsen övertygande skäl vara anförda för att i förevarande fall frångå den av mig i fråga om storleken av byggnadsbidrag till anstal-

ter av kustsanatorietypp hävdade principiella ståndpunkten — innefattande förberörda två restriktiva huvudregler om bidragets begränsning till halva totala byggnadskostnaden och 2,000 kronor per vårdplats. Bidraget till de nu förordade arbetena vid Apelviken torde alltså böra få utgå med hela den verkliga kostnaden för vederbörande arbete. Med den beräknade kostnaden som utgångspunkt för bidragets utmätande skulle enligt medicinalstyrelsen efter planens genomförande i förordad utsträckning anstaltens totala anläggningskostnad uppgå till 2,639,590 kronor och statens totala bidrag utgöra 1,401,250 kronor. Summan av statens bidrag skulle då uppgå till omkring 53 procent av hela anläggningskostnaden och per plats utgöra — räknat efter det nuvarande antalet bidragsberättigade platser av 534 — 2,624 kronor. Efter den föreslagna ökningen av platsantalet i paviljongerna I och II med sammanlagt 24 platser och borttagandet av 16 platser i vardera av paviljongerna V och VI skulle kostnaden, räknad per då befintlig plats, tydligen bliva något högre. Härvid må även anmärkas, att då en gång kostnaderna för operationsavdelning och bostadshus tillkomma, de anförda siffrorna komma att — under förutsättning att statsbidrag får utgå efter samma normer som för nu förevarande arbeten — ytterligare stegras. Det bidrag till täckande av förlust i anledning av vissa obelagda vårdplatser under ombyggnadstiden, som jag i det följande har för avsikt att förorda, bör också beaktas i detta sammanhang. Emellertid bör framhållas, att den nyss angivna totalsumman för anstaltens samtliga anläggningar eller 2,639,590 kronor motsvarar en platskostnad — med utgångspunkt från 534 platser — av 4,943 kronor. Denna siffra måste för en tidsenlig anstalt av här ifrågavarande slag anses vara anmärkningsvärt låg.

Såsom av det tidigare anförda framgår, har från såväl anstaltsledningens som medicinalstyrelsens sida förutsatts, att planen skulle genomföras i etapper. Det förslag härutinnan, innefattande arbetenas fördelning efter behovsgraden å budgetperioderna 1930/1931—1933/1934, som styrelsen efter samråd med vederbörande arkitekt framlagt, giver jag mitt förord. Ävenledes förordar jag det av medicinalstyrelsen i anslutning härtill uppgjorda förslaget till fördelning på berörda fyra budgetperioder av det beräknade totala beloppet, 527,100 kronor, för de nu tillstyrkta moderniseringsarbetenas utförande. Enligt sistnämnda förslag skulle alltså till ändamålet för nästa budgetår avses ett belopp å 150,000 kronor.

Vad jag vid mitt tillstyrkande av byggnadsbidrag till anstalten Solhem förordat i fråga om det anslag, från vilket bidraget bör utgå, samt om villkor vid bidragets beviljande gäller givetvis även beträffande byggnadsbidraget till Apelvikanstalten. Bland de mera speciella villkor, som Kungl. Maj:t torde böra fästa vid sistnämnda bidrags utgående, får jag i anledning av det utav medicinalstyrelsen i ämnet gjorda uttalandet förorda en föreskrift av innebörd, att Kungl. Maj:t skall äga utse en revisor att på här förevarande förenings bekostnad delta i granskningen av föreningens räkenskaper samt styrelsens förvaltning. Jag vill erinra, att motsvarande villkor knöts vid tilldelandet åt Styrsoanstalten av det av 1928 års riksdag medgivna byggnadsbidraget.»

Utskottets
yttrande.

Utskottet, som besökt kustsanatoriet vid Apelviken, har därvid konstaterat det trängande behovet av förbättrade lokalförhållanden vid anstalten samt att den plan, som nu framlagts av departementschefen i och för anstaltens modernisering, måste anses väl genomtänkt. Mot de i ärendet ingivna ritningarna och kostnadsberäkningarna, varav utskottet tagit del, har utskottet ej heller funnit anledning till någon erinran, och utskottet har i likhet med departementschefen och medicinalstyrelsen ansett övertygande skäl anförda för ett frångående, på sätt föreslagits, i förevarande fall av den eljest hävdade ståndpunkten i fråga om storleken av byggnadsbidrag till anstalter av kustsanatorietyp. Lika med departementschefen tillstyrker utskottet, att bidraget till de arbeten, varom fråga är, bör få utgå med hela den verkliga kostnaden för vederbörande arbete.

Förslaget om planens genomförande i etapper samt kostnadernas fördelning å de olika budgetperioderna har ej heller föranlett erinran från utskottets sida.

Då utskottet jämväl funnit sig böra förorda det av departementschefen angivna sättet för nu ifrågavarande byggnadsbidrags anvisande samt villkoren för dess beviljande, tillstyrker utskottet alltså till alla delar förevarande förslag.

Evakueringsbidrag till kustsanatoriet vid Apelviken.

Departementschefen har härefter övergått till att behandla den förut av honom omförmälda frågan angående särskilt bidrag till Apelvikens kustsanatorium i anledning av ökade driftkostnader till följd av vissa moderniseringsarbetens utförande.

I en den 28 september 1929 gjord framställning, har föreningsstyrelsen anhållit, att bidrag för dylikt ändamål måtte för nästa budgetår utgå med ett belopp av 88,220 kronor. Till stöd för sin anhållan har styrelsen åberopat innehållet i en framställningen bifogad, av anstaltens förutnämnde överläkare Robert Hanson upprättad promemoria i ämnet. I fråga om innehållet av denna promemoria samt i anledning därav avgivna utlåtanden torde få hänvisas till sid. 28—33 i statsrådsprotokollet.

Beträffande denna fråga har departementschefen anført följande:

»Under tiden för utförande av sådana byggnadsarbeten, som kräva evakuering av vårdplatser, måste givetvis varje anstalt vidkännas en inskränkning i inkomster, vilken ingalunda till alla delar kompenseras av minskade utgifter. För en enskild anstalt med redan förut svaga ekonomiska resurser kan ett dylikt förhållande medföra sådana allvarliga konsekvenser ur ekonomisk synpunkt, att arbetena till äventyrs icke kunna komma till utförande, även om de te sig synnerligen nödvändiga ur sjukvårdens synpunkt. Ett sådant fall synes föreligga beträffande Apelvikens kustsanatorium, vilken anstalt ju redan har att dragas med en svag ekonomi. När nu, såsom av det anförda framgår, statsbidrag till utförande av byggnadsarbeten av nyss antydd art enligt min åsikt bör lämnas nämnda anstalt, synes mig därför för staten även böra lämnas bistånd till att lätta de ekonomiska bördor, som i form

av driftförlust direkt härflyta från med arbetena sammanhängande, nödvändig evakuering av vårdplatser och som kunna betecknas som ett led i anläggningskostnaderna. I vilken omfattning det statliga understödet härvidlag bör lämnas, lärer emellertid böra ställas i beroende bland annat av i vad mån man anser driftförlusten även böra och kunna täckas i form av höjning av patientavgifter eller ökat driftbidrag från landstingen. Jag delar därvidlag statskontorets betänkligheter mot att övervältra en större eller mindre del av de av förevarande anledning ökade driftkostnaderna på de *patienter*, som under tiden för arbetenas utförande behandlas vid anstalten. Vad härefter angår frågan om bidrag från *landstingen* till ifrågavarande kostnader, synes man böra utgå från att en sådan driftförlust, som är en direkt, tillfällig följd av själva ombyggnadsarbetet och som alltså, enligt det nyss anförda, kan hänföras till anläggningskostnaderna, bör i likhet med de egentliga byggnadskostnaderna stanna å statsverket. I motsats till ämbetsverken anser jag alltså anledning icke finnas att på denna speciella punkt ifrågasätta bidrag av landstingen. Vad däremot angår sådan inkomstminskning, som — i olikhet mot den hittills avsedda — beror på att i samband med ombyggnad eller oberoende därav platsantalet å viss avdelning definitivt minskas, kan den därav föranledda merkostnaden icke vara att hänföra till anläggningskostnad; den innebär en permanent ökning av nettoutgifterna för driften och bör alltså täckas genom patientavgifter eller, om de anses icke böra höjas, genom ökade landstingsbidrag. Jag kan alltså icke förorda bifall till ansökningsen om statsbidrag i anledning av ombyggnaden av avdelning V eller nedläggandet av 16 platser i paviljong VI.

Den av medicinalstyrelsen framlagda och av mig i det föregående förordade ordningen för ett successivt genomförande av de tillstyrkta arbetena vid anstalten enligt 1929 års plan upptager under budgetåren 1930/1931 och 1931/1932 endast ett av de arbeten, i samband med vilka ersättning från statsverket för driftbidrag enligt det nu anförda skulle utgå. Detta arbete är *nybyggnaden av paviljong II*. Enligt medicinalstyrelsens uppfattning skulle denna paviljong behöva frigöras från beläggning först från och med den 1 oktober 1930. Med hänsyn till vad föreningsstyrelsen i sitt senaste yttrande anført synes det mig emellertid nödvändigt att utgå från att denna tidpunkt inträder den 1 juli 1930. Ett *bidrag* av antydd art skulle alltså enligt det nyss anförda böra utgå *under hela budgetåret 1930/1931*. Mot föreningsstyrelsens förslag att beräkna driftförlusten för bortgången plats och vård dag till 2 kronor 75 öre finner jag i likhet med de hörda myndigheterna anledning till erinran icke föreligga. Bidraget i fråga skulle alltså kunna uppgå till högst förenämnda belopp av 48,180 kronor. Givet är emellertid, att som villkor för statsbidraget bör gälla, att från anstaltsledningens sida styrkes, huru många vård dagar under berörda tidsperiod, som de 48 statsbidragsberättigade platserna i nuvarande paviljong II på grund av ifrågavarande nybyggnadsarbete faktiskt varit obelagda. Närmare föreskrifter härom ävensom vederbörliga bestämmelser i övrigt, vilka kunna befinnas erforderliga, torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t eller eventuellt av medicinalstyrelsen.

Av statskontoret har förordats, att det statliga bidraget skulle utgå från anslaget till bidrag till driftkostnader vid tuberkulossjukvårdsanstalter. Med hänsyn till att bidraget avser att täcka en del av kostnaderna för vederbörande byggnadsarbetes utförande synes det mig emellertid riktigare, att det samma — förslagsvis under benämningen *evakueringsbidrag* — utgår från anslaget till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter.»

Utskottets
yttrande.

Vid prövning av förevarande spörsmål har utskottet funnit övervägande skäl tala för att evakueringsbidrag lämnas av staten under den tid, byggnadsarbetet vid ifrågavarande anstalt pågår, och utskottet ansluter sig alltså till departementschefens mening därom, att någon del därav icke bör överflyttas å landstingen eller patienterna.

Vad angår evakueringsbidragets storlek, villkor för dess åtnjutande och sättet för dess utbetalande, hava förslagen härutinnan icke givit anledning till erinran från utskottets sida.

Ifrågasatt
statsbidrag
för vissa
ytterligare
arbeten vid
kustsanato-
riet i
Barkåkra.

Enligt vad av statsrådsprotokollet framgår, har vidare till Kungl. Maj:t ingivits framställning om statsbidrag för utförande enligt år 1929 uppgjord plan av vissa ytterligare arbeten vid det föreningen för skrofulösa barns vård tillhöriga kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra.

Innan departementschefen ingått på denna framställning, har departementschefen erinrat, att direktionen för nämnda förening i skrivelse den 14 juli 1928 gjort hemställan om statsbidrag med tillhopa 29,332 kronor 62 öre för följande anläggningar vid anstalten, nämligen dels ångturbingenerator jämte rörledningar, dels omformaraggregat m. m., dels viss kloakledning, dels ock ett bostadshus. Kostnaderna för anläggningarna beräknades till sammanlagt 67,560 kronor 45 öre. Sistberörda skrivelse behandlades i 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln s. 279—283). I ett över skrivelsen avgivet utlåtande den 18 oktober 1928 tillstyrkte medicinalstyrelsen framställningen i dess helhet, under framhållande dock att bostadshuset — avsett att inrymma i bottenvåningen två smärre lägenheter för gifta och i övre våningen två rum för ogifta befattningshavare — icke vore av lika trängande natur som övriga ifrågasatta anläggningar. I samband därmed upplyste styrelsen, att från anstaltsledningen framhållits att, därest de då ifrågasatta förbättringsarbetena i avseende å sanatoriet komme till stånd, några ytterligare bidrag från statens sida sannolikt icke komme att bliva erforderliga.

För egen del anförde departementschefen, att av sparsamhetshänsyn en begränsning av det begärda statsbidragsbeloppet beträffande detta kustsanatorium borde äga rum. Därvid syntes i första hand den föreslagna *bostadsbyggnaden*, vilken — såsom medicinalstyrelsen framhållit — syntes vara minst nödvändig, böra uteslutas från bidrag. Övriga föreslagna arbeten fann departementschefen i och för sig vara väl motiverade. Emellertid skulle kustsanatoriet i Barkåkra i enlighet med den hittills tillämpade regeln om statsbidragets begränsning till högst 2,000 kronor per vårdplats vara berättigat till ytterligare statsunderstöd med endast något över 10,000 kronor. Ur syn-

punkter motsvarande dem, som anlagts vid behandlingen av frågan om statsbidrag till kustsanatoriet vid Apelviken, fann departementschefen det icke vara lämpligt att före prövningen av en blivande plan för de ytterligare arbeten, som kunde erfordras för modernisering och förbättring av anstalten i Barkåkra, frångå nyssberörda princip. På grund härav ansåg departementschefen statsbidrag till flera arbeten än som i kostnad hölle sig inom dubbla sistnämnda belopp eller alltså omkring 20,000 kronor icke böra tillstyrkas. I anslutning till denna ståndpunkt förordade departementschefen statsbidrag för inköp av *ångturbingenerator jämte rörledningar* samt för omläggning av *kloakledningen*, vilka arbeten även i och för sig syntes kunna anses såsom de mest trängande. Kostnaderna för dessa arbeten hade beräknats till 19,000 kronor, och statsbidragsbeloppet borde alltså fastställas till högst 9,500 kronor. Där- est utgifterna för arbetena skulle komma att understiga 19,000 kronor, borde vidare — i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis — bidragsbeloppet reduceras till hälften av de *verkliga* kostnaderna.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framlagda förslag godkändes av riksdagen.

I den moderniseringsplan, som framlagts i nu förevarande framställning, har direktionen upptagit arbeten för en beräknad sammanlagd kostnad av 226,079 kronor 25 öre. Av i 1928 års plan ingående två anläggningar, till vilka statsbidrag ej beviljats — omformaraggregatet m. m. och bostadshuset — återfinnes i 1929 års plan bostadshuset, för vars uppförande kostnaden beräknats till 31,870 kronor 45 öre. I planen ingå för övrigt följande anläggningar med här angivna kostnadsbelopp, nämligen dels ny utvidgad förbindelsebyggnad av tegel — i stället för nuvarande förbindelsegång av trä — mellan matsalsbyggnaden och det egentliga sjukhuset (paviljong III) jämte vissa därmed sammanhängande arbeten för 92,288 kronor 70 öre, dels viss tillbyggnad av paviljong III av tegel för 14,645 kronor 10 öre, dels vissa värmetekniska, sanitära och elektriska installationer inom nyssnämnda förbindelsebyggnad och tillbyggnad ävensom åtskilliga andra, närmare angivna tekniska utrustningsarbeten vid anstalten för tillhoppa 71,875 kronor, dels ock sugledning för intag till baden i anstalten av vatten från Skelderviken jämte tillhörande anordningar för 15,400 kronor.

Statsbidraget till arbetenas utförande har förutsatts skola utgå med ett belopp motsvarande totalkostnaden för varje arbete och sålunda tillhoppa utgörande 226,079 kronor 25 öre.

I sitt utlåtande i frågan den 23 november 1929 har medicinalstyrelsen anført, att kustsanatoriet i Barkåkra hittills erhållit statligt byggnadsbidrag om tillhoppa 502,567 kronor 50 öre, vilket motsvarade 1,994 kronor 32 öre för vårdplats. Där- est — såsom direktionen syntes förutsätta — ytterligare statsbidrag skulle utgå med det belopp å 226,079 kronor 25 öre, som motsvarade totala kostnadssumman för samtliga de nu ifrågasatta förbättringsarbetena, skulle totala statsbidraget efter nuvarande antalet statsbidragsberättigade platser eller 252 ökas till 2,891 kronor 45 öre per plats och således komma att med nära 898 kronor överskrida det hittills beviljade beloppet per vårdplats. Ehuru styrelsen icke

ville förneka, att berörda arbeten skulle medföra påtagliga och önskvärda förbättringar för anstalten, ansåge dock styrelsen dem icke vara av den trängande art, att de för närvarande motiverade ett avsteg från styrelsens förut omförmälda principiella ståndpunkt, att totala byggnadsbidraget till ett kustsanatorium såsom regel borde begränsas till 2,000 kronor för vårdplats. Styrelsens utlåtande i förevarande del utmynnar i anslutning härtill i hemställen om att den nu föreliggande framställningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Beträffande ifrågavarande framställning har departementschefen anfört följande:

»Såsom framgår av det anförda, avsåg anstaltsledningen med de i skrivelsen den 14 juli 1928 avsedda arbetena, att dessa med sannolikhet skulle vara de sista, för vilka statligt byggnadsbidrag skulle behöva påräknas. I den plan till anstaltens modernisering, som år 1929 framlagts, ingår ett av de två arbeten, till vilka statsbidrag år 1928 ej beviljades, nämligen bostadshuset, vars uppförande skulle draga en beräknad kostnad av 31,870 kronor 45 öre. Samtliga övriga arbeten — kostnadsberäknade till sammanlagt 194,208 kronor 80 öre — avse sålunda att täcka behov, för vilkas tillgodoseende man tidigare icke ansett statsbidrag åtminstone under den närmaste framtiden behöva påräknas.

Vad angår bostadshuset anser jag dess uppförande nu lika litet som förra året vara av särskilt brådskande beskaffenhet. I likhet med medicinalstyrelsen finner jag, att de övriga i 1929 års moderniseringsplan ingående arbetena givetvis kunna vara ägnade att medföra önskvärda förbättringar vid anstalten. De synas mig dock varken med hänsyn till arten eller i avseende å nödvändigheten av omedelbart utförande vara sådana, att bidrag till deras utförande bör lämnas med ett mot hela kostnaden svarande belopp, vilket skulle innebära ett frångående av medicinalstyrelsens förberörda, av mig biträdda principiella ståndpunkt, att byggnadsbidrag till anstalter av förevarande kategori fortfarande, *utom där särskilda trängande skäl föreligga*, bör bindas bland annat vid en maximering till 2,000 kronor per plats. Av vad som anförts rörande de föreslagna arbetenas beskaffenhet följer även, att utförandet av dessa arbeten måste anses mindre angeläget än moderniseringsarbetena vid Apelviken och Styrsoanstalten. Då det av kostnadsskäl icke kan ifrågasättas, att anslag skulle samtidigt utgå med större belopp till alla tre anstalterna, synes med hänsyn härtill böra med anslag till sanatoriet i Barkåkra anstå.

På grund av det anförda kan jag därför icke tillstyrka, att den föreliggande moderniseringsplanen tages till utgångspunkt för äskande hos årets riksdag av ytterligare byggnadsbidrag till här ifrågavarande anstalt.»

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena (nr 314), inom första kammaren av herr *Joh. Nilsson* i Kristianstad och den andra (nr 511), inom andra kammaren av herr *L. Borggren*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att bevilja Kronprinsessan Victorias Kustsanatorium i Barkåkra 15,935 kronor 22 öre, utgörande hälften av beräknade kostnaden för ett i motionen omförmäلت bostadshus.

I fråga om de skäl, motionärerna anført till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till förstnämnda motion.

Till vad departementschefen anført beträffande frågan om statsbidrag under nästkommande budgetår för ytterligare arbeten vid kustsanatoriet i Barkåkra har utskottet funnit sig böra giva sin anslutning. Även om vissa skäl kunna anses tala för motionärernas yrkande, har utskottet sålunda ansett sig icke böra för närvarande tillstyrka förslaget ifråga.

Utskottets
yttrande.

Sedan departementschefen härefter (sid. 37—52) upptagit till behandling väckt fråga om ifrågasatt byggnadsbidrag till utförande av vissa ytterligare arbeten vid kustsjukhuset å Styrso och därvid avstyrkt, att för närvarande ytterligare statsbidrag lämnades, har departementschefen slutligen övergått till behandling av en framställning — daterad den 26 september 1929 — från landstinget i Jämtlands län genom dess förvaltningsutskott om förhöjning dels av det särskilda byggnadsbidrag, som beviljats för uppförande av länets central-sanatorium Solliden vid Östersund, dels av det särskilda driftbidrag, som medgivits för samma anstalt.

Höjning av
de extra
byggnads-
och driftbi-
dragen för
centralsana-
toriet i
Jämtlands
län.

Innan departementschefen redogjort för innehållet i denna framställning, har han i stora drag erinrat om anledningen till att landstinget av riksdagen tillerkänts nyss antydda förmåner med avseende å centralsanatoriet samt den närmare innebörden av desamma m. m.

Departementschefen har härutinnan anført:

År 1926 beslöt landstinget godkänna en av särskilda kommitterade utarbetta plan för enhetligt ordnande av tuberkulosvården inom länet, innefattande dels uppförande omedelbart av ett centralsanatorium för länet på omkring 160 sängar, dels uppförande under den närmaste tiden av två hembygdssanatorier, vardera med omkring 40 vårdplatser, dels ock anordnande av två profylaktikerhem (hem för friska barn från tuberkulosmittade familjer), vardera å omkring 25 platser. I anslutning härtill fattade landstinget beslut om att, under villkor att extra statsbidrag enligt vissa grunder kunde erhållas såväl för byggnad som drift, uppföra det nu ifrågavarande centralsanatoriet Solliden vid Östersund med 172 vårdplatser — isoleringsplatser till ett antal av 10 däri inberäknade — genom utbyggnad av tuberkulossjukstugan Solliden i enlighet med av arkitekten G. Birch-Lindgren upprättade ritningar och kostnadsförslag för en beräknad kostnad av 1,268,000 kronor. Genom sitt förvaltningsutskott gjorde landstinget sedermera framställning hos Kungl. Maj:t om statsbidrag för centralsanatoriets uppförande med 3,000 kronor per vårdplats utöver det författningsenliga (2,000 kronor för dylik plats) samt — för de tre närmaste åren efter sanatoriets avsynande och godkännande — statsbidrag till driftkostnaderna, som med en krona per dag och patient skulle överstiga författningsenligt utgående sådant bidrag (1 krona 75 öre).

Med det sålunda ifrågasatta byggnadsbidraget avsågs att erhålla i huvudsak samma byggnadsbidrag, som riksdagen år 1925 beviljat för uppförande av ett centralsanatorium i Norrbottens län. Sistnämnda bidrag skall nämligen — på sätt av det föregående framgår — utgå med ett totalbelopp av 1,000,000 kronor för en anstalt med minst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade. Även beträffande bidraget för centralsanatoriets drift åsyftade Jämtlands läns landsting likställighet med det norrbottniska central-

sanatoriet. För sistnämnda sanatorium har nämligen 1925 års riksdag medgivit, att för en tid av tre år efter anstaltens avsynande och godkännande driftbidraget skall få utgå med ett belopp, som med en krona överstiger det i allmänhet till tuberkulossjukhus utgående bidraget.

Över Jämtlands läns landstings ifrågavarande framställning avgav *styrelsen för svenska landstingsförbundet* begärt yttrande. Under hänvisning till en av förbundsstyrelsen verkställd utredning angående landstingens utgifter för olika ändamål samt deras finanser i övrigt m. m. (se proposition nr 218 år 1927 sid. 23—26) tillstyrkte nämnda styrelse, att extra statsbidrag måtte beviljas för ändamålet efter enahanda normer som de år 1925 till tuberkulossjukvården i Norrbottens län beviljade.

I sitt det 29 november 1926 avgivna utlåtande i ärendet framlade *medicinalstyrelsen* resultaten av en av styrelsen verkställd undersökning angående tuberkulosdödligheten i riket i dess helhet samt i de olika länen under femårsperioden 1921—1925, jämförd med den under perioden 1911—1915 iakttagna. Därvid konstaterade styrelsen, att en minskning inträtt, vilken för hela riket uppgått till i medeltal omkring 25 %, att tillbakagång — ehuru mycket ojämnt — skett inom samtliga län, samt att denna tillbakagång för de fyra norrländska länen — jämte Gotlands län — vore minst (för Jämtlands och Norrbottens län 13, respektive 11 %). Sistnämnda förhållande ansåg medicinalstyrelsen närmast bero på att de norrländska länen av ekonomiska skäl icke mäktat i tillräcklig utsträckning vidtaga effektiva åtgärder mot tuberkulosen. Under hänvisning till sålunda och i övrigt anförda förhållanden tillstyrkte medicinalstyrelsen att, under förutsättning att det statsfinansiella läget det medgäve, framställningen måtte i den utsträckning. Kungl. Maj:t måtte finna lämpligt, vinna tillmötesgående.

Uti *proposition* (nr 218) till 1927 års riksdag framhöll föredragande departementschefen, bland annat, att den i ämnet förebragta utredningen syntes giva vid handen, att tuberkulosdödligheten inom Jämtlands län, även om den icke tagit sådana proportioner som i Norrbottens län, likväl vore oroväckande stor. Utredningen visade också, att dödlighetens nedgång i Jämtlands län liksom i de övriga Norrlandslänen dittills i jämförelse med riket i dess helhet varit ganska ringa. Oaktat landstinget i Jämtlands län för tuberkulossjukvården underkastat sig såväl absolut som relativt taget betydande utgifter — landstingets utgifter för denna vård hade under de senaste fem åren *ökats* med omkring 30 %, under det att för samtliga landstingsområden, tagna såsom en enhet, under samma period en *minskning* med cirka 14 % ägt rum — vore tillgången på vårdplatser för tuberkulossjuka likväl ännu alltför ringa för att möjliggöra en resultatrik kamp mot tuberkulosen.

Kraftiga åtgärder mot tuberkulosens härjningar inom Jämtlands län vore därför nödvändiga. Emellertid syntes den i ämnet lämnade redogörelsen å andra sidan giva vid handen, att landstinget med hänsyn till sin ekonomiska ställning och till de betydande utgifter, som redan åvilade och inom den närmaste tiden ytterligare torde komma att påläggas detsamma för viktiga sjukvårdsändamål, knappast torde — åtminstone inom rimlig tid — mäktat att utan särskild hjälp vidtaga tillräckligt effektiva åtgärder mot tuberkulosen.

Landstinget vore uppenbarligen berett att — under förutsättning av särskilt stöd från statens sida — efter en enhetlig plan upptaga en allvarlig kamp mot tuberkulosen. Det av landstinget godkända förslaget beträffande utbyggnad av tuberkulossjukstugan Solliden till centralsanatorium syntes på ett praktiskt sätt tillgodose det avsedda ändamålet och jämväl ur kostnadssynpunkt vara tillfredsställande.

Under sålunda angivna förhållanden ville departementschefen för sin del

tillstyrka, att statsmakterna lämnade Jämtlands läns landsting det begärda stödet i form av förhöjt statsbidrag såväl till uppförande av centralsanatoriet som för dess drift under de tre första åren av verksamheten.

Angående omfattningen av den föreslagna särskilda hjälpen yttrade departementschefen, att ett fullt så stort understöd som det till Norrbottens län lämnade knappast borde medgivas. Den omständigheten, att Jämtlands län såväl beträffande tuberkulosens utbredning och därmed närmast sammanhängande förhållanden som ock i ekonomiskt avseende intoge en något gynnsammare ställning än Norrbottens län, motiverade enligt hans mening, att bidragen i detta fall bestämdes till lägre belopp än de för Norrbottens län beviljade. I överensstämmelse därmed förordade departementschefen, att byggnadsbidraget skulle fastställas till 4,000 kronor per vårdplats, isoleringsplatser ej inräknade, vilket skulle innebära ett extra bidrag, utöver det författningsenliga, av 2,000 kronor per plats. I fråga om driftkostnadsbidraget tillstyrkte han ett belopp per dag och patient av 75 öre utöver det författningsenliga bidraget, 1 krona 75 öre, varigenom det totala driftkostnadsbidraget skulle komma att uppgå till 2 kronor 50 öre per vård dag. I enlighet med vad medicinalstyrelsen hemställt, ansåges såväl byggnadsbidraget som driftkostnadsbidraget i överensstämmelse med allmänt tillämpade grunder böra begränsas till högst hälften av landstingets verkliga kostnader. Även i övrigt ansåges de i författning fastslagna allmänna grunderna för åtnjutande av statsbidrag för ifrågavarande ändamål böra i tillämpliga delar gälla och Kungl. Maj:t böra äga meddela erforderliga föreskrifter för bidragens åtnjutande. I samband därmed förordade departementschefen, att, därest såsom avsett vore, de 40 vårdplatser, som inrymdes i den med statsbidrag uppförda tuberkulosjukstugan Solliden skulle bortgå, återbäring av viss del av det för denna sjukstuga uppburna statsbidraget — enligt närmare angivna grunder — skulle ske medelst avdrag å byggnadsbidraget till centralsanatoriet. Avdragsbeloppet kalkylerades till omkring 22,400 kronor.

I skrivelse nr 252 uttalade *riksdagen* — under framhållande i huvudsak av samma skäl, som från departementschefens sida anförts — sin anslutning till det i propositionen framlagda förslaget.

Vad härefter angår landstingets nu *förevarande skrivelse den 26 september 1929*, har däri till en början meddelats, att *kostnaderna* för uppförande, inredning och utrustning av *sanatoriet*, vilket beräknades vara färdigt att tagas i bruk den 1 januari 1930, enligt då föreliggande approximativa kalkyler syntes komma att uppgå till 1,610,020 kronor mot ursprungligen beräknade 1,268,000 kronor, i bägge fallen fränsett det statliga byggnadsbidraget, vilket bidrag — efter skedd reducering med anledning av bortgående vårdplatser i tuberkulosjukstugan Solliden — skulle uppgå till omkring 625,600 kronor. Därtill komme de årliga driftkostnaderna, vilka under de första tre åren, då det extra statsbidraget till driften skulle utgå, med utgångspunkt från den för 1930 fastställda staten beräknades belöpa sig till 65,495 kronor.

Förutom de avsevärda kostnaderna för tuberkulosvårdens ordnande har emellertid, framhållles det vidare i skrivelsen, landstinget under de sistförflutna åren nödgats offra betydande *belopp för den allmänna sjukvården*. Sålunda påginge i anledning av landstingets beslut under år 1927 uppförande för en beräknad kostnad av 326,405 kronor av ett epidemisjukhus i Östersund med 60 vårdplatser, avsett att bland annat möjliggöra en centralisering av epidemivården och därmed nedbringande av kostnaderna för densamma. Sedan lands-

tinget år 1928 beslutat ombyggnad av ekonomibygnaderna vid länslasarettet i Östersund i syfte bland annat att nedbringa vissa kostnader för epidemisjukhusets och länssanatoriets drift, hade 1929 års landsting sett sig nödsakat att besluta om modernisering och tillbyggnad av själva lasarettet. Kostnaden för ifrågavarande, åren 1928 och 1929 beslutade arbeten beräknades — inklusive utrustningskostnader — sammanlagt uppgå till 2,082,989 kronor, varav ett belopp av 1,700,000 kronor vore avsett att täckas med ett 40-årigt amorteringslån.

Samtidigt med ifrågavarande betydande utgiftsökningar hade emellertid *landstingets inkomster* högst avsevärt *minskats*, framför allt därigenom att antalet skattekröner nedgått. Inkomstminskningen medförde med hänsyn till nuvarande skattekröner en ökning av utdebiteringen från år 1928 av omkring 18 öre. Under sista tioårsperioden hade utdebiteringen höjts från 1 krona 30 öre för år 1920 till 3 kronor för år 1930.

I fråga om *tuberkulosfrekvensen i länet* under de senaste åren återopas i skrivelsen ett vid densamma fogat yttrande av förste provinsialläkaren i Jämtlands län, däri framhålles i huvudsak, att dödligheten i tuberkulos under de sista åren visserligen nedgått en obetydlighet men att, såvitt förste provinsialläkaren kunnat bedöma samt inhämtat av tjänsteläkarna i länet, antalet av tuberkulos infekterade icke i samband därmed nämnvärt reducerats. I jämförelse med landet i övrigt vore tuberkulosfrekvensen i Jämtlands län fortfarande abnormt stor, och behovet av vård understege föga det i Norrbottens län förefintliga. Någon ändring av den i landstinget godkända planen beträffande anstaltsvård för tuberkulösa kunde därför den konstaterade nedgången i dödssiffran icke motivera. Tuberkulosfrågans läge vore snarare sådant, att varje anstaltsplats utöver förefintliga eller planerade vore ovärderlig.

Under återopande av sålunda och i övrigt angivna omständigheter samt med förmålan att centralsanatoriet på grund av byggnadstekniska och andra skäl utbyggt för 178 i stället för tidigare avsedda 162 vårdplatser — isoleringsplatser i bägge fallen oberäknade — har landstinget hemställt, *dels* att det beviljade extra byggnadsbidraget å 2,000 kronor för var och en av ursprungligen beräknade 162 vårdplatser i centralsanatoriet Solliden måtte höjas till 3,000 kronor, *dels* att ett extra byggnadsbidrag, likalades å 3,000 kronor, måtte få utgå för var och en av de avsedda ytterligare 16 vårdplatserna vid nämnda sanatorium, *dels ock* att det extra driftkostnadsbidraget måtte under den förut medgivna tiden av tre år från anstaltens avsynande och godkännande bestämmas att utgå med ett belopp, som med 1 krona — i stället för nu stadgade 75 öre — överstege det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående driftkostnadsbidraget.

Slutligen förklarar landstinget att, därest det av budgetära skäl vore önskvärt, landstinget givetvis hade att finna sig i att det begärda byggnadsbidraget utginge först i den mån anslaget till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter därtill lämnade tillgång.

I det utlåtande den 15 oktober 1929, varmed landstingets ifrågavarande framställning överlämnats till Kungl. Maj:t, har *länsstyrelsen i Jämtlands län* på anförda skäl (sid. 56 och 57) tillstyrkt bifall till landstingets framställning i hela dess omfattning.

Medicinalstyrelsen har i utlåtande den 30 oktober 1929 — med hänsyn till vad som anförts i landstingets skrivelse och länsstyrelsens däröver avgivna utlåtande — ansett sig böra tillstyrka, att det totala statliga byggnadsbidraget får utgå med (3,000 + 2,000) 5,000 kronor per vårdplats, dock med den begränsningen att bidraget — på sätt stadgats i fråga om byggnadsbidraget till såväl centralsanatoriet i Norrbottens län som det år 1927 fixerade bidraget till Jämtlands centralsanatorium — icke må sammanlagt överstiga halva byggnadskostnaden. Dessutom bör bidraget enligt styrelsen icke få utgå för större platsantal än 162. Såsom skäl för ett begränsande av bidraget till detta antal platser yttrar styrelsen, att den lämnade uppgiften att ytterligare 16 platser kunde i anstalten inrymmas ingalunda av styrelsen betvivlades men att det riktigaste syntes vara, att avgörandet av frågan om högre byggnads- och driftbidrag för dessa nytillkomna platser bleve träffat först efter det att vid en blivande avsynning av byggnadsarbetet kunnat konstateras, att platserna i fråga vore av fullgod beskaffenhet med hänsyn till sjukvårdens krav. I detta sammanhang har styrelsen meddelat, att totalkostnaderna för centralsanatoriet enligt från vederbörande lämnad uppgift numera approximativt beräknats komma att uppgå till 1,790,000 kronor.

I betraktande av landstingets ekonomiska svårigheter har medicinalstyrelsen även ansett sig böra tillstyrka den begärda ökningen av det extra driftkostnadsbidraget, dock under förutsättning att det — liksom skett i fråga om motsvarande bidrag för Norrbottens län och det år 1927 fixerade bidraget för här ifrågavarande län — bestämmes, att statens totala bidrag icke får överstiga halva verkliga driftkostnaden.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Såsom framgår av det anförda, motiverades beviljandet år 1927 av de särskilda statsbidragen för uppförande och drift av ett centralsanatorium i Jämtlands län huvudsakligen med dels den stora tuberkulosfrekvensen inom länet och dels landstingets svaga ekonomiska ställning. Att normerna för bidragens utgående gjordes något mindre förmånliga än de år 1925 i motsvarande hänseenden för Norrbottens län beslutade berodde på att Jämtlands län såväl med avseende å tuberkulosens utbredning och därmed sammanhängande förhållanden som ock i ekonomiskt avseende ansågs intaga en något gynnsammare ställning än Norrbottens län.

I den här föreliggande framställningen från Jämtlands läns landsting har landstinget framhållit, att olikheterna i nyssberörda hänseenden icke längre förefunnes eller i allt fall icke vore av den omfattning, att de motiverade en mindre förmånlig ställning för länet än för Norrbottens län. Vad i framställningen ävensom i länsstyrelsens utlåtande anförts till stöd för denna uppfattning

finner jag i likhet med medicinalstyrelsen äga starkt fog. Beträffande tuberkulosfrekvensen inom de båda länen vill jag — utöver vad handlingarna innehålla — meddela, att dödligheten i tuberkulos, enligt av medicinalstyrelsen lämnade uppgifter, under vart och ett av åren 1926—1928 utgjort för Jämtlands län 1.88, 1.93 och 1.96 pro mille av befolkningen samt för Norrbottens län 3.06, 2.67 och 2.29 pro mille. Dessa siffror visa för Jämtlands län en jämnt ehuru obetydligt stigande tendens, medan siffrorna för Norrbottens län markera en tydlig nedgång, vad angår år 1928 så pass betydande, att vid jämförelse med Jämtlands län de bägge länen i realiteten kunna nära nog jämfästas i avseende å tuberkulosdödlighet.

Vad angår de båda landstingens ekonomi var, då riksdagen år 1927 fattade sitt beslut beträffande bidragen till centralsanatoriet Solliden, ställningen såsom förut antytts förmånligare för Jämtlands län. Den år 1926 beslutade utdebiteringen per inkomsthundra utgjorde sålunda för Norrbottens län 3 kronor 16 öre, medan motsvarande siffra för Jämtlands län var 2 kronor 40 öre. Under det att för Norrbottens län beloppet oförändrat bibehållits under vart och ett av de tre därpå närmast följande åren, har debiteringssatsen för Jämtlands län från och med år 1928 måst höjas, nämligen sistnämnda år till 2 kronor 80 öre och år 1929 till 3 kronor. Enligt vad länsstyrelsen i sitt förberörda utlåtande anført, skulle med hänsyn till landstingets under senare år beslutade utgifter för tuberkulossjukvård och för andra sjukvårdsändamål en ytterligare kraftig stegring vara oundviklig, så att debiteringssatsen om några år, under vissa förutsättningar, skulle vara uppe i 3 kronor 58 öre.

Med hänsyn till här angivna förhållanden vill jag tillstyrka, att det *särskilda byggnadsbidraget* till centralsanatoriet i Jämtlands län höjes från 2,000 till 3,000 kronor för vårdplats. Av de skäl, medicinalstyrelsen anført, läser det särskilda byggnadsbidraget i första hand endast böra få utgå för de ursprungligen beräknade 162 platserna. Det bör alltså, efter vederbörlig avsynning, bero på särskild framställning och prövning, huruvida extra statsbidrag över huvud skall utgå för någon av härutöver tillkomna platser. Likaledes förordar jag, att det provisoriska *extra driftbidraget* höjes från det nu medgivna beloppet, 75 öre, till 1 krona för dag och vårdplats. I detta fall liksom beträffande byggnadsbidraget torde tills vidare rätten till ifrågavarande bidrag böra begränsas till det ursprungligen beräknade antalet vårdplatser, d. v. s. till 162 platser. Samma huvudvillkor och bestämmelser i övrigt, som av riksdagen stadgats beträffande de år 1927 beslutade bidragshöjningarna, lära böra gälla i fråga om de nu ifrågasatta extra bidragen, medan erforderliga detaljföreskrifter nu liksom år 1927 torde böra överlätas åt Kungl. Maj:t att utfärda. I anslutning härtill bör alltså ett avdrag enligt de av 1927 års riksdag godtagna grunderna för bortfallande platser vid tuberkulossjukstugan Solliden äger rum, även om eventuell höjning av byggnadsbidraget till centralsanatoriet bestämmes att utgå enligt det av mig här förordade förslaget.

Beträffande *de ekonomiska konsekvenserna* för statsverket av ett bifall till mitt förslag får jag erinra att — på sätt närmare framgår av förenämnda proposition nr 218 år 1927 sid. 34 — det nu medgivna byggnadsbidraget beräk-

nades — efter nyss antytt avdrag — uppgå till 625,600 kronor mot 301,600 kronor enligt vanliga grunder för dylikt bidrag. Vid godtagande av här föresvarande förslag skulle byggnadsbidraget under samma förutsättning uppgå till 787,600 kronor. Sistnämnda belopp innebär alltså i förhållande till det redan medgivna beloppet 625,600 kronor en höjning med 162,000 kronor. Denna merutgift torde emellertid icke — vilket ju landstinget enligt det föregående knappast heller förutsatt — böra drabba redan nästa budgetårs anslag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter. Skillnaden mellan det nu förordade och det tidigare medgivna byggnadsbidraget torde alltså — i enlighet med Kungl. Maj:ts närmare bestämmande — tidigast få belasta anslaget till dylikt ändamål för budgetåret 1931/1932.

Vad angår driftbidraget skulle detsamma för 162 vårdplatser författningsenligt årligen kunna utgå med 103,477 kronor 50 öre och enligt den år 1927 medgivna förhöjningen med 147,825 kronor. Enligt vad jag nu förordar skulle bidraget kunna uppgå till 162,607 kronor 50 öre, vilket sistnämnda belopp i förhållande till det förstnämnda innefattar en merutgift å 59,130 kronor och vid jämförelse med det senare en dylik utgift å 14,782 kronor 50 öre. Då vid den nu föreslagna höjningen — liksom skedde år 1927 — i anslutning till det förut anförda givetvis bör fästas villkor om att driftbidraget i dess helhet icke må överstiga hälften av de verkliga driftkostnaderna, torde av bokföringstekniska och andra skäl merutgiften för statsverket även utan särskild föreskrift icke kunna komma att belasta det ordinarie förslagsanslaget till driftkostnader vid tuberkulossjukvårdsanstalter tidigare än under budgetåret 1931/1932.»

Beträffande Kungl. Maj:ts proposition, nr 218, till 1927 års riksdag angående statsbidrag till uppförande och drift av en för Jämtlands län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) anförde riksdagen i sin skrivelse nr 252, att riksdagen av den i propositionen lämnade utredningen ansett framgå, att tuberkulosdödligheten inom Jämtlands län, även om den icke tagit sådana proportioner som i Norrbottens län, likväl vore oroväckande stor. Utredningen visade ock, att dödlighetens nedgång i Jämtlands län liksom i de övriga Norrlandslänen dittills i jämförelse med riket i dess helhet varit ganska ringa, och trots att landstinget i länet nedlagt betydande utgifter för tuberkulossjukvården, syntes tillgången på vårdplatser för tuberkulossjuka dock vara allt för knapp för möjliggörande av en effektiv kamp mot sjukdomen ifråga. Behovet av kraftiga åtgärder för utökning av vårdmöjligheterna inom länet syntes riksdagen för den skull ovedersägligt. Då, på sätt av den i propositionen lämnade redogörelsen framginge, landstinget med hänsyn till sin ekonomiska ställning icke mäktade att utan särskild hjälp vidtaga tillräckligt effektiva åtgärder, ansåge riksdagen ock i likhet med departementschefen ofrånkomligt att med statsmedel bispringa landstinget i dess kamp mot sjukdomen, och syntes riksdagen, i enlighet med vad i propositionen föreslagits, denna hjälp böra utgå dels i form av förhöjt statsbidrag till uppförande av ett centralsanatorium, dels ock

Utskottets
yttrande.

i form av förhöjt bidrag till sanatoriets drift under de tre första åren av verksamheten.

Såsom förut antytts, biföll riksdagen Kungl. Maj:ts förslag såväl i vad det avsåg byggnadsbidrag som driftkostnadsbidrag för anstalten.

Att normerna för bidragens utgående gjordes något mindre förmånliga än de år 1925 i motsvarande hänseenden för Norrbottens län beslutade berodde — såsom i statsrådsprotokollet nu erinrats — på att Jämtlands län såväl med avseende å tuberkulosens utbredning och därmed sammanhängande förhållanden som ock i ekonomiskt avseende ansågs intaga en något gynnsammare ställning än Norrbottens län.

Av den nu förebragta utredningen i ärendet har departementschefen emellertid ansett framgå, att olikheterna i nyssberörda hänseenden upphört eller i allt fall icke kunna anses vara av den omfattning, att de motiverade en mindre förmånlig ställning för Jämtlands län än för Norrbottens län.

Även utskottet har av landstingets framställning och länsstyrelsens utlåtande i ärendet kommit till den uppfattningen, att starkt fog förefinnes för nämnda mening, och utskottet har på grund härav nu funnit sig böra tillstyrka, att såväl det särskilda byggnadsbidraget — avseende de ursprungligen beräknade 162 platserna — som det extra driftbidraget höjes i enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit. En oeftergivlig förutsättning för denna utskottets ståndpunkt är emellertid, att det särskilda byggnadsbidraget även för framtiden kommer att utgå endast för detta antal.

Beträffande det extra driftkostnadsbidraget synes skäl däremot föreligga, att detsamma, på sätt landstingets hemställan innebär, må under en tid av tre år framåt kunna utgå jämväl för det utöver 162 befintliga antalet vårdplatser.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt i detta sammanhang föreslagit, har icke föranlett till erinran från utskottets sida.

Anslagsbehovet för budgetåret 1930, 1931.

Vidkommande till slut anslagsbehovet för budgetåret 1930/1931 till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter har departementschefen härutinnan anfört följande:

»Vad härefter angår det totala anslagsbehovet för nästa budgetår till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter har, såsom av det föregående framgår, medicinalstyrelsen i sin skrivelse den 24 augusti 1929 beräknat detta behov vad angår tuberkulossjukvårdsanstalter i allmänhet — fränsett bidrag till stiftelsen Solhem — samt till kustsanatorier enligt tidigare beslut till sammanlagt 1,172,000 kronor. I huvudsak har jag intet att erinra mot denna beräkning. Enligt vad jag inhämtat torde man emellertid kunna utgå från att den i beräkningen omförmälda barnavdelningen med högst 60 vårdplatser vid centralsanatoriet i Hällnäs icke blir fullbordad inom sådan tid, att statsbidrag för dess anordnande kommer att utbetalas under budgetåret 1930/1931. Då byggnadsbidraget till denna avdelning ingår i nyss avsedda belopp å 1,172,000 kronor med 240,000 kronor, kan sistnämnda summa nu avgå. Vidare torde med hänsyn till läget beträffande Styrösanstaltens byggnadsfråga till denna anstalt icke under några förhållanden behöva under nästa budgetår tagas i bruk mer än högst 100,000 kronor av beviljade 223,987

kronor. Beloppet 1,172,000 kronor kan alltså reduceras med sammanlagt 363,987 kronor till 808,013 kronor.

Å andra sidan kräves för Norrbottens läns centralsanatorium ytterligare belopp utöver det i medicinalstyrelsens skrivelse kalkylerade. Berörda anstalt beräknas nämligen numera bliva fullbordad å tidpunkt, som kan medgiva utbetalande jämväl av återstoden av statsbidraget under budgetåret 1930/1931. Härav uppkommande merutgift under nämnda budgetår i förhållande till medicinalstyrelsens kalkyl kan — med hänsyn tagen till beräknat avdrag för nedläggande av vårdplatser vid nuvarande tuberkulossjukhuset i Sandträsk — uppskattas till omkring 80,000 kronor. Beloppet 808,013 kronor bör alltså ökas till omkring 890,000 kronor. Till sist omförmälda belopp böra läggas de förordade byggnadsbidragen till stiftelsen Solhem och till föreningen för kustvård åt skrofulösa barn ävensom evakueringsbidraget till sagda förening om sammanlagt (120,000 + 150,000 + 48,180) 318,180 kronor. Därvid erhålles en totalsumma av 1,208,180 kronor, vilket belopp torde kunna avrundas nedåt till 1,200,000 kronor. Anslaget torde alltså böra upptagas i riksstaten för budgetperioden 1930/1931 till sistnämnda summa, vilken i förhållande till det för anslaget i 1929 års statsverksproposition preliminärt beräknade beloppet, 1,400,000 kronor, innefattar en minskning med 200,000 kronor.»

Mot den sålunda gjorda beräkningen av förevarande anslag har utskottet icke haft något att erinra.

Utskottets
yttrande.

Under åberopande av vad utskottet sålunda i skilda hänseenden anför, får utskottet hemställa,

Utskottets
hemställan.

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar Nilssons i Kristianstad och Borggrens ovanberörda motioner, I: 314 och II: 511,

I. a) till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,200,000 kronor;

b) medgiva, att från nämnda anslag må av Kungl. Maj:t beviljas

till stiftelsen Solhem för uppförande av en anstalt för vård av barn med kirurgisk tuberkulos ett byggnadsbidrag av 2,000 kronor för var och en av högst 60 vårdplatser, isoleringsplatser ej medräknade, dock högst till belopp motsvarande hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri ej inräknad utgift för anskaffande av byggnadstomt; samt

till föreningen för kustvård åt skrofulösa barn *ej mindre* till utförande av vissa, i det föregående angivna arbeten vid kustsanatoriet Apelviken ett byggnadsbidrag av högst 150,000 kronor, *än även* för den tid av budgetåret 1930/1931, varun-

der till statligt driftkostnadsbidrag berättigade vårdplatser inom paviljong II vid sanatoriet på grund av utförandet av nyssnämnda arbeten icke kunnat vara belagda, ett evakueringsbidrag till belopp av 2 kronor 75 öre för varje dylik obelagd vårdplats och dag; ävensom

c) föreskriva, att här omförmälda statsbidrag skola utgå, byggnadsbidragen i huvudsaklig överensstämmelse med de rörande anslag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter stadgade grunderna och evakueringsbidraget i tillämpliga delar i huvudsaklig enlighet med de beträffande anslag till bidrag till driftkostnaderna för dylika anstalter gällande grunderna, samt såväl byggnadsbidragen som evakueringsbidraget på de närmare villkor i övrigt, som må av Kungl. Maj:t bestämmas;

II. med ändring av vad 1927 års riksdag därutinnan bestämt

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt beträffande statsbidrag till driftkostnaderna för sådana anstalter — bevilja *ej mindre* statsbidrag till uppförande å angiven plats i Östersund av en för Jämtlands län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) med ett belopp av 5,000 kronor för en var av högst 162 vårdplatser, isoleringsplatser *ej* inräknade, dock med de inskränkningar, *att* statsbidraget *ej* må överskrida hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri *ej* inräknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, *att* från det på sätt nu angivits bestämda beloppet skall enligt av 1927 års riksdag godkända grunder göras avdrag för viss del av det bidrag av statsmedel, som tidigare beviljats för anordnande av en tuberkulossjukstuga å samma plats, *samt att* före den 1 juli 1931 må av det totala statsbidraget utgå sammanlagt högst 625,600 kronor, *än även* för en tid av tre år efter det ifrågavarande anstalt blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd, statsbidrag till driftkostnaderna vid anstalten med ett belopp för dag och patient, som med avseende å högst 162 vårdplatser med en krona överstiger det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående statsbidraget och i övrigt motsvarar nämnda bidrag, dock med den inskränkning, att sammanlagda statsbidraget icke för någon tid må överstiga hälften av anstaltens enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader;

b) förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande bidrag i övrigt i tillämpliga delar skola gälla av departementschefen om-

förmälda bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive statsbidrag till driftkostnaderna för sådana anstalter, ävensom de särskilda föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas; samt

c) medgiva, att ifrågavarande statsbidrag må utgå från av riksdagen anvisade anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive till bidrag till driftkostnaderna för dylika anstalter.

Stockholm den 2 maj 1930.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. C. Lindblad*, *J. L. Widell*, *J. Nilsson* i Malmö, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *N. J. M. Svensson* i Kompersmåla, *K. V. Rydén*, *E. A. Lundell*, *C. I. Asplund*, *C. G. V. Hammarskjöld*, *C. A. Carlsson* i Gävle och *K. A. W. Björck*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund* i Brattfors, *C. R. Jansson* i Falun, *P. Nilsson* i Bonarp, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *P. M. Olsson* i Blädinge, *A. A:son Törnkvist* i Karlskrona, *B. F:son Holmgren*, *J. Olofsson* i Digernäs, *O. Nilsson* i Örebro, *A. Danielsson* och *J. E. Andersson* i Ovanmyra.
